

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LVII год. од изласка
XXXIV год. непрекидног излажења

Нови Сад, децембар 1985.
Број 12

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Радоје Кораћ

Правна природа промјенљивости
висине законске алиментације

Др Карло Ковач

Поводом измена и допуна Закона
о облигационим односима

Петар Максимовић

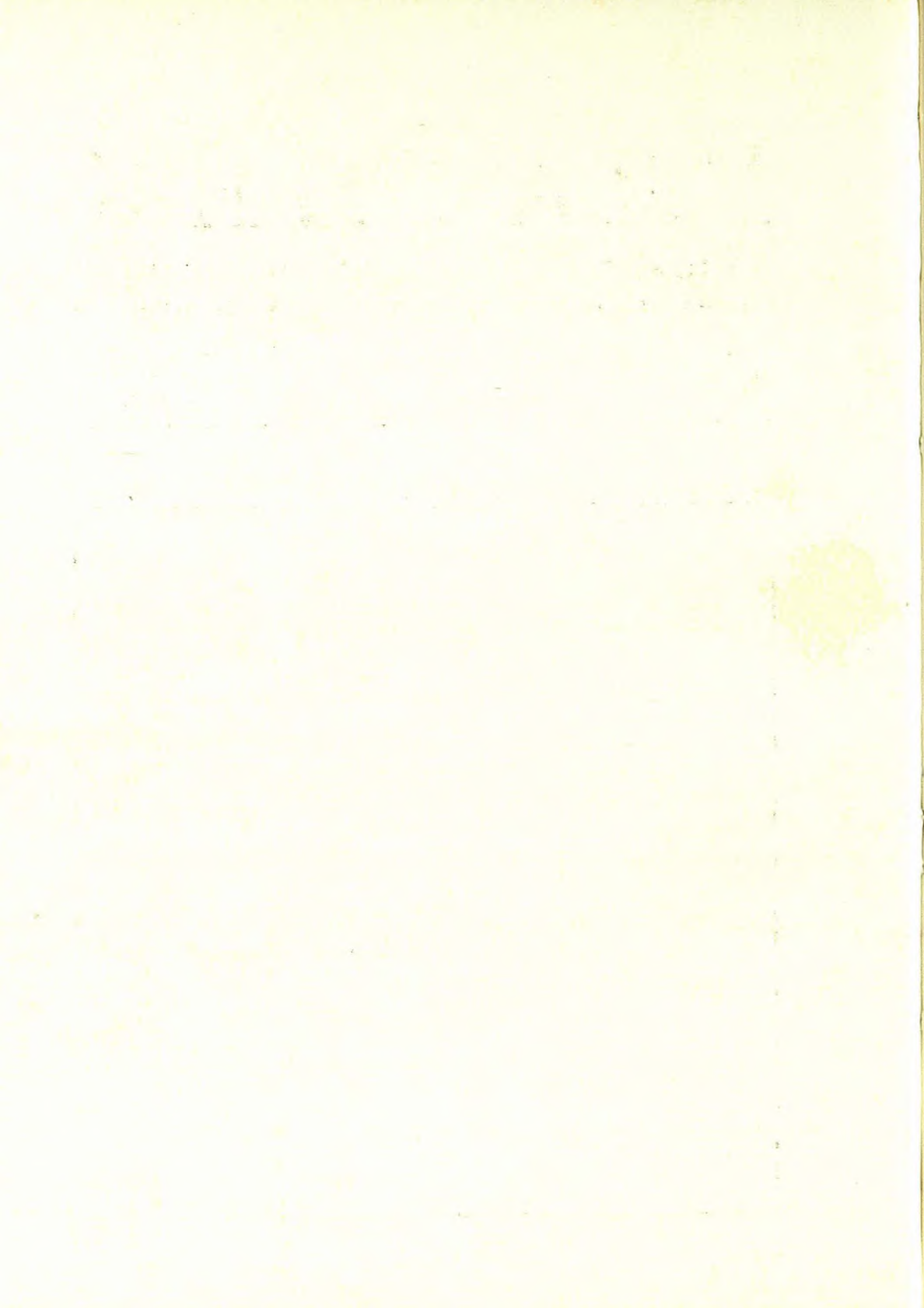
Опорезивање промета непокретнос-
ти и права

ПРАВНА ПРАКСА

Из Билтена судске праксе Врховног
суда Војводине

САОПШТЕЊА

Из седнице Управног одбора

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LVII год. од изласка

Нови Сад, децембар 1989.

XXXIV год. непрекидног излажења

Број 12

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

(СТРУЧНИ РАД)

Др Радоје Кораћ

доцент Правног факултета у Титограду

ПРАВНА ПРИРОДА ПРОМЈЕНЉИВОСТИ ВИСИНЕ ЗАКОНСКЕ АЛИМЕНТАЦИЈЕ

1. Промјенљивост висине законске алиментације представља значајну особеност ове обавезе. Она треба да допринесе потпунијем остваривању сврхе издржавања и одржавању адекватног односа између повјериочевих потреба и могућности дужника. Наиме, ако издржавањем треба обезбиједити основне животне, културно-образовне и друге потребе једном лицу, онда тај циљ захтијева да висина алиментације буде прилагођена измијењеним потребама тога лица, односно измијењеним могућностима дужника алиментационог односа. Другим ријечима, висина алиментације треба увијек да одговара критеријумима на основу којих се одређује. Нарушавање ове равнотеже налаже поновно одређивање износа дуговања, односно ревизију првобитне одлуке или споразума.

Стога једанпут одређена висина издржавања, по правилу, не треба и не може остати стална и непромјенљива величина. Различите промјене које у току трајања ове обавезе могу настати на једној или обје стране алиментационог односа, често су такве и толике да се због њих може тражити смањење, повећање или чак укидање раније одређеног износа издржавања. Некада ће те промјене бити извјесне и предвидљиве, а некада су оне такве да се њихово наступање не може предвидјети у моменту првобитног доношења одлуке. Оне могу бити субјективне и објективне природе и могу се односити на било који елеменат који означава потребе повјериоца или могућности лица које је дужно да даје издржавање.

То никако не значи да ће промјена сваке околности нужно довести и до ревизије раније одлуке о висини издржавања. Не-

када ће чак и промјена исте околности бити друкчије процјењивана у различитим облицима издржавања. Тако нпр. извјесно смањење прихода родитеља неће довести до смањења износа издржавања који је дужан давати свом малољетном дјетету, и ако би то могло значити разлог за ревизију износа дуговања кад би повјерац алиментације био брачни друг. Ово због тога што су родитељи дужни да искористе све своје снаге и могућности, да се максимално залажу и одричу да би извршили ову правну и моралну обавезу.

2. О могућности промјене висине издржавања или њеног укидања, кад се примијене околности на основу којих је ранија одлука донијета, постоје, у нашој правној теорији, два различита схватања. Према једном, чини се претежном схватању овдје се ради о примјени правила тзв. *clausulae rebus sic stantibus*.

Од правних писаца који заступају ово схватање треба поменути: А. Прокоп, В. Капора, М. Митића, Ђ. Чобелића и С. Перовића. Тако А. Прокоп, кад говори о једној врсти алиментације, истиче да се висина издржавања дјеце „одређује под прећутном клаузулом *rebus sic stantibus*, па заинтересовани родитељ може тражити измјену те висине ако би на страни једног или другог родитеља или дјетета наступиле знатне измјене”.¹ На једном другом мјесту овај аутор наводи да наведена клаузула омогућује да се висина издржавања усклади са новонасталим промјенама на страни овлашћеника или обвезника, јер се може „једном или другоме догодити каква несрећа (нпр. саобраћајна), може се један од њих тешко разбољети, може му имовина бити упропашћена (поплавом, пожаром, крађом итд.), могу му се приходи знатно измијенити итд. ...”²

За исто рјешење, укључујући ту и аутоматску валоризацију износа издржавања која је предвиђена у законодавству СР Србије, изјаснио се, у свом уџбенику, и М. Митић.³ За В. Капора⁴ и С. Перовића⁵ промјена једном утврђене висине издржавања представља примјер директне примјене и санкционисања теорије *rebus sic stantibus*. Штавише и Ђ. Чобелић⁶ у свом монографском раду који управо расправља промијењене околности у привредном и грађанском праву, наводи могућност промјене висине издржавања дјеце од стране родитеља као посебан случај примјене клаузуле *rebus sic stantibus* у нашем праву.

Међутим, и код овог аутора, као и код напријед цитираних изостају аргументи који би увјеравали у основаност овог схвата-

¹ А. Прокоп: Односи родитеља и дјеце, Загреб, 1972, стр. 172; слично и у Коментару Основном закону о браку, Загреб, 1969, стр. 316. и 317.

² А. Прокоп: *Op. cit.*, стр. 209.

³ М. Митић: Породично право у СФРЈ, Београд, 1980, стр. 413.

⁴ В. Капор: Утицај промијењених околности на испуњење привредног уговора, Архив, бр. 4/52.

⁵ С. Перовић: Облигационо право, I, Београд, 1980, стр. 423.

⁶ Ђ. Чобелић: Промијењене околности у привредном и грађанском праву, Београд, 1972, стр. 83. и 84.

ња. Чини се да они сматрају да се ревизија или укидање законског издржавања кад се промијене околности може чинити под истим условима и на једнак начин као кад се ради о примјени промијењених околности код уговора привредног права. Ђ. Чобелић наводи да се клаузула *rebus sic stantibus* „може применити и у овим случајевима с обзиром да и они имају свој даљи основ у уговору о закључењу брака. Уз то потреба да се води рачуна о насталим променама околности... се мора уважити ако се тежи да се обезбеди остварење одређених имовинских ефеката и одређених циљева ради којих су те обавезе установљене”.⁷

3. Насупрот овом, по другом мишљењу, које заступају В. Станковић⁸ и А. Гамс⁹, овдје се не ради о примјени правила клаузуле *rebus sic stantibus*. У прилог овог схватања наводи се и доста детаљна аргументација.

Тако В. Станковић послје веома детаљне анализе и поређења општеприхваћених правила која важе за клаузулу *rebus sic stantibus*, са правилима о промјени висине издржавања, долази до закључка да се и у једном и у другом случају ради о модификацији обавезе, али да се њихове суштинске карактеристике разликују. За разлику од правила *rebus sic stantibus* које је, ипак, изузетак у уговорним односима правило о промјени алиментације „је органски део механизма одређивања висине издржавања: према дужниковим могућностима и повериочевим потребама. Отуда, до модификовања висине издржавања, ... долази увек када промењене околности наруше однос чија је функција раније одређена висина...”¹⁰

Према Гамсу овдје не постоји клаузула *rebus sic stantibus* „него корекција односа издржавања због промене чињеница које га одређују”.¹¹ Клаузула долази до примјене када се промијене опште објективне околности, прије свега економске, те због тога настаје велика несразмјера међу престацијама, док се код промјене издржавања имају у виду субјективне околности које одређују сврху и функцију издржавања.¹²

Н. Тралић као основни аргумент који искључује идентичност ова два правила истиче то што је правило *rebus sic stantibus* резултат непредвидљивих изванредних догађаја, док су промијењене околности кад је у питању издржавање, нарочито малолетне дјеце, извјесне у тренутку настанка обавезе.¹³

4. Према М. Младеновићу еволуција републичког и покрајинског породичног законодавства помирила је два напријед на-

⁷ Ibid., стр. 84.

⁸ В. Станковић: Законска обавеза издржавања у југословенском праву (докторска дисертација), Београд, 1960, стр. 188. и д.

⁹ А. Гамс: Брачно и породично имовинско право, Београд, 1966, стр. 125.

¹⁰ В. Станковић: Оп. cit., стр. 194.

¹¹ А. Гамс: Оп. cit., стр. 125.

¹² Ibid.

¹³ Н. Тралић: Правне посљедице развода брака (докторска дисертација), Београд, 1974, стр. 54.

ведена мишљења. Наиме, он сматра да сада закон дозвољава измјену издржавања не само због субјективних околности (личних прилика даваоца или примаоца издржавања), него и због промјене објективних околности — тзв. годишња валоризација издржавања.¹⁴ Међутим, годишња валоризација предвиђена је само у законодавству СР Србије и СР Словеније. Уз то овдје се ради само о номиналном, а не стварном повећању алиментације. Зато се изгледа нам, не би могло рећи да се овим рјешава питање правног основа ревизије одлуке, односно споразума о издржавању. Ово тим прије што могућност измјене висине једном одређене алиментације по оба основа паралелно постоји и у СР Србији и у СР Словенији.

5. С обзиром да су општи услови промијењених околности позитивноправно уређени Законом о облигационим односима (чл. 133—137), а при чему су учињена извјесна одступања у односу на ранија рјешења из Општих узанси за промет робом, то ћемо у циљу одговора на питање да ли је промјена висине издржавања један од случајева клаузуле *rebus sic stantibus*, поћи од компаративне анализе услова и једног и другог правила. При томе ћемо упоредити и могуће посљедице кад наступе промијењене околности у једном и другом случају, као и друга правила која овдје важе.

За примјену клаузуле *rebus sic stantibus* захтијева се у првом реду наступање таквих околности које странка приликом преузимања обавезе није била дужна да узме у обзир, односно да их није могла избјећи или савладати. Из формулације става 2. члана 133. Закона о облигационим односима произилази да се раскид уговора не може захтијевати ако се ради о наступању околности које су странке, према предвиђањима које је у оквиру њихове моћи, могле очекивати у будућности. То је у ствари друкчије изражена бивша формулација о изванредним и непредвидљивим догађајима из члана 56. Општих узанси. Насупрот овоме, за промјену висине издржавања није потребно да се ради о околностима оваквог карактера. Битно је да су се измијениле околности на основу којих је доношена ранија одлука, а без обзира да ли су се те околности могле предвидјети у моменту одређивања висине доприноса за издржавање. Шта више, наступање тих околности је, по правилу, предвидљиво: нпр. дијете као повјерилац издржавања расте и потребе се увећавају, повећавају се трошкови живота, дијете одлази на школовање итд. Истина некада ће и непредвидљиве околности бити разлог за ревизију и укидање издржавања (болест дјетета, наступање неспособности за рад родитеља и сл.), али се и у овом као и у претходном случају промјена раније пресуде односно споразума родитеља врши због поремећеног односа између дјечијих потреба и родитељских могућности, а не због карактера насталих околности.

Даље, за примјену клаузуле *rebus sic stantibus* тражи се да промијењене околности доведу до тога да је испуњење обавезе

¹⁴ М. Младеновић: Породично право, књ. II, Београд, 1981, стр. 570

једне стране постало отежано и да се због њих не може остварити сврха уговора, а у оба случаја у толикој мјери да би према општем мишљењу било неправично одржати уговор на снази (ст. 1. чл. 133. ЗОО). Овдје се дакле захтијева да је испуњење обавезе „отежано“ (према Општим узансама „претјерано тешко“), што би довело до поремећаја у еквивалентности давања, али не и да те околности доведу до немогућности испуњења уговора.

Међутим, кад се ради о промјени висине издржавања, онда промијењене околности могу дјеловати у сваком правцу: могу отежати испуњење обавеза, могу побољшати могућности дужника алиментационог односа, а могу и потпуно онемогућити даље извршење обавезе. Овдје је битно да висина доприноса више не одговара критеријуму за одређивање висине издржавања, а не да би по критеријумима „правичности“ и „општег мишљења“, односно „отежаног извршења“ и „претјерано великог губитка“, требало уговор раскинути као код клаузуле *rebus sic stantibus*.

У прилог разликовања ова два правила говоре и различите посљедице које се могу предузети у једном и другом случају. Наиме, код примјене клаузуле *rebus sic stantibus* може доћи до раскида и правичне измјене одговарајућих услова уговора. Да ли ће се суд одлучити за једну или другу посљедицу зависи од низа релевантних околности у сваком конкретном случају. При томе ће се имати у виду циљ уговора, нормалан ризик код уговора те врсте, општи интерес, начела поштеност и сл. (в. чл. 135. ЗОО). Ако се усвоји раскид уговора суд ће на захтјев друге стране обавезати странку која га је захтијевала да јој због тога накнади правичну штету (чл. 133. ст. 5. ЗОО).

Међутим, кад се ради о промјени висине издржавања посљедице су друкчије. Суд овдје може повисити, снизити, или укинути издржавање досуђено ранијом одлуком. Дакле, овдје суд, за разлику од горњег правила, може поред ревизије раније обавезе донијети одлуку о потпуном укидању алиментације. Ако се укине издржавање, нпр. због тога што један дужник нема више могућности за издржавање оно се може опет успоставити ако се околности промијене. Уз то ревизију или укидање одлуке о издржавању код неких облика алиментације могу поред дужника и повјериоца захтијевати и орган старатељства као и треће лице (које се стара о издржаваном дјетету), док измјену и раскид уговора због промијењених околности могу тражити само уговорне странке.

Питање правне ваљаности одрицања од позивања на промијењене околности такође се различито рјешава код ова два правила. Кад је у питању уговорни однос странке се могу, руковођене различитим мотивима, унапријед одрећи од права позивања на одређене промијењене околности (чл. 136. ЗОО). То се може односити на једну, а може важити и за обје уговорне странке; битно је само да то одрицање није у супротности са начелом савјесности и поштења.

Насупрот томе, одрицање од позивања на измјену или укидање законског издржавања не би имало правног учинка. Ово

произилази из опште забране да одрицање од права издржавања нема правног дејства.¹⁵ Кад ово не би важило и за могућност измјене једном утврђене висине издржавања, онда би се тиме не само пореметио однос повјериочевих могућности и дужникових потреба, него би се посредно признавала могућност одрицања од дијела издржавања, што је свакако супротно закону и сврси издржавања.

Најзад, разлику између ова два правила можемо пратити и на разлозима, идејама којима се објашњава њихово увођење у правни систем. Примјена клаузуле *rebus sic stantibus* оправдана је различитим теоријским објашњењима, почев од оних која је сматрају посебним институтом до оних која покушавају да проширивањем домена примјене неких других правних установа асимилирају и њена правила.¹⁶ Али без обзира на то може се рећи да прихватање клаузуле *rebus sic stantibus* има своје оправдање у идеји правичности и равноправности странака у уговорним односима, као и у одржању принципа еквивалентности узајамних престација. Она у ствари служи као исправљање поремећеног еквивалентног односа реципрочних давања, чиме се отклања могућност да једна страна извлачи претјерану корист из неког посла, а друга да буде жртва без своје кривице и све то без рада, односно захваљујући развоју датих околности.

Међутим, утврђивањем релативно строгих услова за примјену ове клаузуле, који су у нашем праву једнаки без обзира да ли су у питању односи између физичких или друштвених правних лица, може се рећи да је поље њене примјене сведено на изузетне прилике и ситуације. То значи на принцип *Pacta sunt servanda* представља правило, те да се уговор у редовним приликама, има извршити како је уговорено. Примјеном клаузуле *rebus sic stantibus* овај се принципи не нарушава, јер се она може примијенити само кад се стекну одређени услови потребни за измјену или раскид уговора.¹⁷ Друкчији став значао би атак на принцип правне сигурности због чега се у теорији и истиче да у примјени клаузуле *rebus sic stantibus* треба поступати „са великом опрезношћу”, јер би шира примјена овог правила могла извитоперити смисао и улогу овог института у нашем праву.¹⁸

Правило о промјени једном утврђене висине издржавања има друкчије оправдање. Оно постоји ради потпунијег остваривања сврхе, циља издржавања. Њиме се, како смо већ рекли, отклања поремећени однос између дужникових могућности и повјериочевих потреба, а не поремећеност еквивалентности узајамних престација као код клаузуле *rebus sic stantibus*. Стога правило о промјени висине издржавања није изузетак у материји издржавања као што је клаузула у уговорном праву, јер се потребе повје-

¹⁵ У том смислу и Одлука ВСС у Београду, Гзз 57/72 од 31. маја 1972, Збирка судских одлука 1974, књ. XVII, св. 3, одлука број 312.

¹⁶ В. Ђ. Чобељић: *Ор. cit.*, стр. 59. и д.

¹⁷ С. Перовић: *Ор. cit.*, стр. 428.

¹⁸ В. Капор: *Ор. cit.*, стр. 418. и 419.

риоца и друге чињенице које одређују елементе правног односа издржавања по природи ствари мијењају с временом. Због тога ће се оно примјењивати веома често, па и више пута у току трајања, тј. увијек кад висина доприноса не буде одговарала критеријумима на основу којих се одређује.¹⁹ То уосталом најбоље потврђује одредба о аутоматској валоризацији висине издржавања која се врши сваке године за проценат повећања трошкова живота (в. чл. 317. ЗБПО СР Србије). Међутим, и да није изричито предвиђена законом, промјена једанпут одређене висине издржавања била би могућа, јер то произилази из општег правила о одмјеравању висине алиментационог дуговања.

6. Из изложеног се види да тражење промјене износа издржавања или његово укидање није случај примјене клаузуле *rebus sic stantibus*, бар не у правно-техничком смислу. Овдје се ради о корекцији, ревизији, прилагођавању односа издржавања због промјене претпоставки које га одређују. Стога ова два правила представљају двије засебне установе са различитим условима примјене, друкчијим правним дејствима, одвојеним пољима дјеловања и посебном сврхом постојања. Једина заједничка карактеристика оба ова правила састоји се у томе што су у једном и у другом случају промијењене околности разлог за ревизију једном установљене обавезе. Према томе, клаузули *rebus sic stantibus* нема мјеста у материји законске алиментације иако је налазимо у домену уговорног издржавања.²⁰

То исто важи и кад је ријеч о тзв. аутоматској годишњој валоризацији износа издржавања. Ту се ради о номиналном повећању алиментације, и то сваке године за проценат повећања трошкова живота. Значи и ако су у питању објективне околности, оне су извјесне и предвидљиве, па се управо због тога и врши ревизија раније одлуке, и то редовно, по одређеном аутоматизму, а не изузетно што је одлика клаузуле *rebus sic stantibus*. Овдје се само изузетно неће сваке године повећати обавеза издржавања, и то пошто суд у парници прогласи извршење одлуке о плаћању валоризованог износа недопустивим. Наступање неких објективних околности, односно утврђивање чињенице да се приходи обвезника издржавања нијесу повећали у сразмјери са повећањем трошкова живота овдје су разлог да се првобитна одлука не мијења, док се код клаузуле *rebus sic stantibus* управо због таквих околности првобитна одлука, односно износ дуговања мијења.

¹⁹ Према неким подацима родитељ који подиже дијете мора у просјеку провести шест парница за повећања издржавања током малолетног дјетета да би бар донекле висина алиментације коју даје други родитељ пратила потребе дјетета (в. М. Алинчић—А. Бакарић—Михановић: Породично право, Загреб, 1980, стр. 346. и 347).

²⁰ В. нпр. члан 121. Закона о наслеђивању СР Црне Горе; чл. 121. Закона о наслеђивању СР Србије; као и Пресуду Савезног врховног суда Рев. 887/62, Збирка судских одлука, књ. VII, св. 2, одлука број 178.

Др Карло Ковач

ПОВОДОМ ИЗМЕНА И ДОПУНА ЗАКОНА О ОБЛИГАЦИОНИМ ОДНОСИМА

(Службени лист СФРЈ, бр. 39. од 26. јула 1985)

Закон о облигационим односима донет је 1978. године. Он представља озбиљан корак у стварању и учвршћивању јединственог југословенског тржишта и уједначавању наше судске праксе. Доношење оваквог закона није ни лак ни једноставан посао. Довољно је да се напомене да за нешто преко две деценије постојања бивше Југославије није донет такав закон јединствен за целу земљу, а да је и после ослобођења трајало преко три деценије да се овај закон донесе, па да се увиде тешкоће и компликованост, које постоје приликом разрешења питања везаних за материју из облигационих односа.

После протекла од седам година од времена доношења закона, донет је ове године Закон о изменама и допунама Закона о облигационим односима. Из тога се може закључити да је овај закон стабилан, те да је издржао захтеве и живота и праксе у нашем времену подложном брзим и темељним променама, због чега се закони у наше доба често и мењају.

Ове допуне и измене које су донете у тежњи да се прописи закона усагласе са потребама живота донете су пошто је протекло седам година од доношења закона, делимична су допуна и представљају подробније и детаљније регулисање нечег што је у главним цртама и до сада садржао закон, али делимично представљају и темељне измене досадашње материје. Намера нам је да поближе укажемо на те новине у закону.

I. Третирајући материју о ништавности уговора Закон је у члану 109. прописао да суд на ништавност уговора пази по службеној дужности и да се на ништавност може позвати свако заинтересовано лице.

Овом члану је Закон о изменама и допунама закона додао нов став да право да захтева ништавност уговора припада и јавном тужиоцу.

Сматрамо да је јавни тужилац и до сада имао и право и дужност да интервенише у случају да посумња у ништавност једног правног посла, јер важећи прописи који регулишу делокруг и надлежност јавног тужиоца — то му и стављају у задатак. Према томе ова допуна закона неће представљати значајнију измену досадашње праксе и промене закона.

II. Много значајније су измене закона које у битној мери проширују овлашћења субјеката права (како физичких, тако и правних лица) и односе се на материју о накнади штете и јачања уговорне дисциплине. Осмотримо те измене и допуне оним редом како је то закон учинио.

А.

У делу где се третирају питања посебних случајева одговорности и то где се расправља о одговорности услед терористичких аката, јавних демонстрација или манифестација — та је одговорност подробније регулисана.

Досадашњи члан 180. Закона прописује да за штету насталу смрћу или телесном повредом услед аката насиља или терора, као и приликом јавних демонстрација и манифестација, одговара друштвено-политичка заједница чији су органи по важећим прописима били дужни да спрече такву штету.

Овај члан је проширен утолико што се одговорност простира не само за штету насталу смрћу или телесном повредом, него и оштећењем или уништењем имовине физичких лица приликом терористичких аката, јавних демонстрација или манифестација.

Надаље, је прописано да „организатори, учесници, подстрекачи и помагачи у актима насиља или терора, јавним демонстрацијама и манифестацијама које су усмерене на подривање уставом утврђеног друштвеног уређења, немају право на накнаду штете по овом основу”.

Ово је сасвим разумљиво. Да се организаторима, учесницима, помагачима и подстрекачима признаје накнада за недела које су сами скривили — било би то у очитој супротности са начелом савесности и поштења, чега се сви учесници у правном промету морају придржавати, као што је то прописано и у члану 12. Закона о облигационим односима. Да то није овако регулисано, онда би онај несавесни субјект права који је намерно запалио своју кућу, могао од осигуравајућег завода да тражи накнаду за пожар који је сам подметнуо. Нека нам је дозвољено да овом приликом укажемо на члан 1028. Општег имовинског законика за Црну Гору (Боггишићев имовински законик) који гласи: „Неправда је највећа, кад ко од зла дела свог још и корист какву прими.” Упростијено речено то би изгледало као када неки силеџија неком избије зубе, па му онда затражи хонорар за зубарску интервенцију. Ово је изразила и сентенција римског права да нико не сме да има корист од своје злонамерности: *Nemini dolus suus prodesse debet* (Sec Paulus — D. 44,4,1,1).

Допуна члана садржи још и то да друштвено-политичка заједница која је оштећеном лицу исплатила штету има право да тражи накнаду исплаћеног износа од лица које је штету проузроковало. Ово право на регрес од штетника је иначе закон предвидео у сваком случају када је оштећеном надокнађена штета почињена по штетнику.

Жалосни догађаји који су се одиграли у блиској прошлости на Косову били су вероватно од значаја да се одговорност за штету насталу приликом терористичких аката или аката насиља, терора, јавних демонстрација и манифестација простире не само на штету насталу смрћу или телесном повредом, него да се та одговорност прошири и на случајеве када је оштећена или уништена имовина физичких лица.

Б.

Битне разлике Закона односе се и на чланове 277. и 399. Закона у којима се третира питање затезне и уговорне камате.

1. Измене у погледу затезних камата

Није потребно нарочито нагласити да у времену када је инфлација толико изражена као данас, да новчана обавеза губи од своје вредности током протека времена. Слободни смо да се позовемо на свој чланак: „Нека размишљања поводом Нацрта Закона о облигацијама и уговорима“ (Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр. 4/1975) од пре више од 10 година — у коме смо у том погледу ставили извесне предлоге у циљу очувања права повериоца због константног опадања вредности новца.

Иако је општепознато да новац временом губи вредност ваља у вези тога ставити извесне примедбе. Наш Закон о облигационим односима је прихватио начело монетарног номинализма те у члану 394. вели: „Кад обавеза има за предмет своту новца, дужник је дужан исплатити онај број новчаних јединица на који обавеза гласи, изузев кад закон одређује што друго.“

Упркос томе да је сваком јасно да се данас на пример за 100 динара може купити мање било које робе но што се за ту своту могло купити пре неколико година, закон и право ћутке прелазе преко те чињенице да динар данас вреди мање него што је вредео пре неколико година. Управо новчана јединица — динар има константну непроменљиву вредност; он је непромењен и идентичан самом себи — иако је очигледно да је то само једна фикција. Као последица схватања да је вредност новчане јединице константна, дешава се да неко ко је на пример тужен пре 10 година данас може да своју обавезу намири са $1/3$ или чак $1/5$ вредности, иако наминално даје онолики број новчаних јединица за које је био тужен. Јасно је да је фикција она тежња да се постигне идеална правда и праведност. Неком неке промене у дру-

штву помогну, а неком дођу главе. Отуда је и постала народна пословица: „Коме рат, коме брат“. После великих друштвених пертурбација и поремећаја: ратова, промене режима итд. долази до великих промена — којом приликом добро пролазе дужници, а лоше повериоци. Најгоре пролазе власници штедних улога чија често годинама мукотрпно стварана имовина губи преко ноћи готово сваку вредност. То су међутим случајеви више силе, против којих тешко да се може било шта ефикасно и предузети. У таквим друштвеним катаклизмама, друштвена заједница може додуше из хуманитарних разлога и социјалних побуда настојати да те неправде ублажи (на пример да за извесна потраживања као што су законска издржавања или ситнији штедни улози примени повољнији фактор при одређивању замене за нову валуту), али су то само палијативне мере, којима се не постижу значајнији резултати. Уосталом већ и у доба Римљана није била непозната околност да ко доцније плати пролази боље, јер у ствари плаћа мање — а што је видљиво и из правне изреке: *Minus solvit, qui tardius solvit, nam et tempore minus solvitur* (Ulpianus — D. 50, 16, 12. 1), Ко доцније плаћа, плаћа у ствари мање, јер користи ствар без одговарајуће накнаде.

Управо са тих разлога је у нас 1984. године уведена пракса да се у циљу обезбеђења права и интереса штедиша уведе повољнија каматна стопа за штедне улоге орочене на 3 месеца, годину дана и преко тога.

То је свакако и подстакло законодавца да у интересу заштите поверилаца измени одређене чланове Закона о облигационим односима. Тако је и у члану 277. где се говори о затезним каматама и где је закон одредио да дужник који задоцни са испуњењем новчане обавезе дугује поред главнице и камату по стопи која се у месту испуњења плаћа на штедне улоге по виђењу — дошло до измене. Измена се састоји у томе што се затезна камата неће више рачунати по стопи која се у месту испуњења плаћа на штедне улоге по виђењу, него по стопи која се на штедне улоге плаћа орочене без утврђене намене преко годину дана а које су знатно више но стопе које се плаћају на штедне улоге по виђењу.

Тиме су и поред инфлаторних кретања знатно ублажени губици поверилаца. Досадашња пракса је просто мотивисала не-савесног дужника да отеже са испуњењем своје обавезе, јер се могао користити последицама инфлације, те се тако у ствари богатио без основа на терет повериоца.

Важно је да се напомене да се предње не односи на уговоре у привреди, где су у претежној већини уговорне стране организације удруженог рада, а физичка лица само ако су имаоци радњи и ако у виду регистрованог занимања обављају неку привредну делатност. Код ових уговора за новчане обавезе које из њих произлазе висину затезне камате одређује Савезно извршно веће.

Интересантно је да док стопе затезних камата нису биле нарочито високе, дужници се нису нарочито ни трудили да отклоне

своју доцњу. Но, за кориснике друштвених средстава се ситуација нагло изменила када је почетком 1982. године Савезно извршно веће почело да се користи овлашћењем из члана 277. Закона о облигационим односима, а у погледу затезних камата за обавезе произашле из уговора у привреди.

Месеца априла (тачније 17. априла) 1982. године СИЗ је одредио висину стопе затезних камата на 25%, а од онда су те стопе одлуком СИЗ-а мењане и то почев од 30. VII 1983. године на 35%, а 6. X 1984. године на 62%, а 30. III 1985. године на 71%, а 1. VII 1985. године на 84%, с тим да се те стопе могу и смањити све у зависности од степена инфлације. Све ово треба да натера дужнике из послова који потичу из уговора у привреди да не касне са измирењем својих обавеза.

2. Измене у погледу уговорних камата

У погледу уговорних камата је измењен члан 399. Закона утолико што за случај да је уговорена камата, али није одређена њена стопа, онда се уколико се ради о појединцима — физичким лицима, — висина те каматне стопе која је до сада износила 6%, има у будуће да буде стопа која се у месту испуњења плаћа на штедне улоге по виђењу (а то је сада 7,5%), а за обавезе које су произашле из уговора у привреди уместо досадашњих 8%, плаћаће се уговорна каматна стопа коју банка или друга банкарска организација плаћа или уговара за такву или сличну врсту посла.

За физичка лица у погледу уговорних камата ситуација није у битноме измењена, јер је и до сада било дозвољено уговарање каматне стопе до висине стопе која се плаћа на штедне улоге по виђењу, а код обавеза произашлих из уговора у привреди се ситуација изменила у већем степену што се у реченом случају уместо досадашњих 8% плаћа стопа, која се од стране банке или других банкарских организација плаћа или уговара за сличну врсту послова — у чему се огледа тежња да се води у већем степену рачуна о потребама живота и правног промета но што је то до сада био случај.

III. Измена је настала и у домену овлашћења поверилаца код факултативних облигација. Код ових обавеза дужникова обавеза се састоји у давању једног предмета или вршења одређене чинидбе, али дужник има права да уместо тог предмета или чинидбе да неки други предмет или да изврши другу чинидбу.

У досадашњој формулацији члана 410. става 2. је Закон прописао да када предмет обавезе постане немогућ услед догађаја за који дужник не одговара, поверилац може тражити само накнаду штете, али се дужник може ослободити обавезе дајући предмет који је овлашћен уместо дугованог предмета.

Формулација која је важила до измене и допуне овога члана је у супротности са чланом 354. Закона који члан (став 1. тог члана) вели да „обавеза престаје кад њено испуњење постане немогуће услед околности због којих дужник не одговара”.

Према томе мишљења смо да је овом изменом закона отклоњена једна нелогичност и противуречност која је до сада била у закону. Само по себи се разуме да дужник има да сноси последице околности да је његова обавеза постала немогућа услед његова пропуста или кривице, тј. догађаја **за које он одговара**, док је природно да обавеза престаје ако се деси догађај или околност за који он **не одговара**.

Сматрамо да је овом формулацијом којом је из члана 410. Закона (и то у ставу 2) избрисана негација: „не“, отклоњена једна противуречност између овог члана и члана 354. (става 1) Закона, те је тиме избегнута једна нејасност која се до сада налазила у закону.

IV. Измене и допуне Закона о облигационим односима ступиле су на снагу 3. августа 1985. године тј. 8. дана по објављивању, јер је Закон објављен у Службеном листу број 39/85 од 26. јула 1985. године.

Међутим, изузетак чине одредбе којима се мења и допуњује члан 180. Закона где се говори о одговорности због терористичких аката, јавних демонстрација или манифестација. Члан 180. Закона се примењује ретроактивно и то почев од 1. јануара 1981. године. Опште је познато да ретроактивну примену закона одређује законодавац тек у изузетним приликама и околностима. Због разлога правне сигурности сва законодавства поступају веома опрезно и доносе одлуку о ретроактивној важности закона тек ако се ради о ванредним околностима. У овом случају ретроактивно дејство се примењује за период од преко 4,5 године. То је свакако учињено стога да се жртвама разулареног хулиганства на Косову пружи, ма и са закашњењем, помоћ и потпора и за материјалне штете које су нанете имовини невиних људи, који нису ничим дали повода да им се имовина оштети.

Закључак

На крају ваља истаћи да је добро да је законодавац излазећи у сусрет захтевима и потребама савременог живота усагласио и осавременио Закон о облигационим односима, важног и значајног регулатора правног и привредног промета наше заједнице.

Ослушкујући потребе заједнице право и дужност је сваког законодавца да доноси прописе који не смеју да буду оков који спутава и омета редовно функционисање правног промета. Управо доношењем прописа који одговарају новонасталим приликама и потребама законодавац испуњава задатке који су му додељени.

Доношењем прописа о пунијем материјалном обештећењу оних који су страдали у масовним хулиганским дивљањима као и прописа који воде више рачуна о кобним последицама инфлације у погледу измирења дужникових обавеза и о јачању уговорне дисциплине између појединаца и радних организација — наше законодавство је управо извршило задатак да води рачуна о савременим токовима и нашег времена и нашег друштва.

Петар Максимовић

ОПОРЕЗИВАЊЕ ПРОМЕТА НЕПОКРЕТНОСТИ И ПРАВА

Донет је нови Закон о порезу на промет непокретности и права (у наставку: закон). Објављен је у „Сл. листу САПВ“ број 20/85. Према члану 58. закон ступа на правну снагу „истеком рока од 90 дана од објављивања у „Сл. листу САПВ“. Будући да је објављен 12. августа 1985. године, следи да ступа на правну снагу 11. новембра 1985. године. Изнећемо, за праксу, важније прописе тога закона.

1. Предмет опорезивања (члан 3. закона)

Опорезују се:

Право својине на непокретности. Било је опорезовано и до сада, независно ко је стицатељ својине: грађанин и грађанско правно лице који могу бити носиоци права својине (чл. 9. до 19. Закона о основним својинско-правним односима — „Сл. лист СФРЈ“ бр. 6/80 — у наставку: Закон о својинским односима), или друштвено правно лице (о њима — чл. 37. Закона о удруженом раду, св. и други прописи), кад право својине престаје (чл. 44. Закона о својинским односима).

Онако како је формулисана одредба члана 3. („пренос уз накнаду: права својине...“) пре би се могло говорити о опорезивању промета својине само када се њен квалитет не мења, када она, након промета, остаје и даље оно што је била пре промета — својина у смислу Закона о својинским односима, тј. кад ствар на којој постоји право својине не прелази у друштвену својину. То међутим, у пракси, до сада није било тако. Порез је наплаћиван и у случају када оно престаје преласком ствари у друштвену својину, као и кад је ствар из друштвене прелазила у приватну својину. Опорезивање је изостајало само ако је, за поједине такве случајеве било прописано пореско ослобођење. Изгледа да су прописи о пореским ослобођењима (чл. 5. и др.) и навели органе, који су одлучивали о опорезивању на закључак да се право сво-

јине опорезује и када ствар, која је предмет промета, прелази у друштвену својину. Могуће је да ће будућа пракса показати да ли је досадашња била законита или не.

Право коришћења грађани могу стећи на земљишту у друштвеној својини, на коме је изграђена зграда, на којој постоји право својине, као и на земљишту које служи за редовну употребу те зграде док она постоји. То право може се преносити само са преносом права својине на згради. Међутим, зграда треба да је изграђена у складу са законом (чл. 12. Закона о својинским односима). Једно време је владало схватање, да порески органи не треба да се упуштају у питање да ли је промет зграда и земљишта на коме је зграда изграђена у складу са законом или не. Њихова је обавеза, према том схватању, да по поднетој пореској пријави или по откривању пореске обавезе, изврше разрез пореза на промет. Касније, ова пракса је замењена, или, тачније, усклађена са Законом о својинским односима и заузето становиште да се не може опорезовати оно што не може бити предмет промета, као што је случај са земљиштем на коме је изграђена зграда, али не у складу са законом. Како из члана 12. Закона о својинским односима произилази да зграда на земљишту у друштвеној својини мора бити изграђена, то следи да земљиште у друштвеној својини на коме је започета изградња зграде (недовршена зграда), па макар и уз прописано одобрење, не може бити предмет промета. Јер, пре изградње зграде не може бити речи о праву коришћења на земљишту. То има за пореско правни однос значај такав, да се нема на чега извршити разрез пореза на промет (нема предмета опорезивања). Порески орган би, у таквој ситуацији, морао одбацивати пореску пријаву због немогућности да се управни поступак покрене (члан 125. Закона о општем управном поступку), наравно уз указивање да продавац на земљишту у друштвеној својини није стекао право коришћења. А ту чињеницу порески орган може утврдити на основу земљишно књижних података о постојању права коришћења. Познато је међутим, да је пракса од овога становишта одступала. А после доношења новог закона којим је одређено да „Пореску основицу пореза на промет завршеног или незавршеног грађевинског објекта изграђеног на земљишту у друштвеној својини чини и вредност права коришћења које се преноси заједно са правом својине на грађевинском објекту... Незавршеним објектом сматра се и изграђени део објекта као што је темељ, подрум, етажа и сл. на коме се преноси право својине“ (ст. 5. и 6. члана 16), као да произилази обавеза разреза пореза на промет на „вредност права коришћења“ и када објекат није завршен. Но, о томе ће бити још речи у одељку о пореској основици.

Право надзиђивања је релативно новијег датума у нас. Чланом 117. Закона о експропријацији („Сл. лист ФНРЈ“ бр. 12/57) биле су овлашћене наредне скупштине народних република да пропишу услове под којима надоградњу постојеће зграде... може извршити и лице које није власник те зграде... НР Србија донела је Закон о надзиђивању 28. јула 1958. а НР Хрватска Закон о на-

доградњи зграда 18. новембра 1958. године. САП Војводина припрема доношење Закона о надзиђивању. Скупштина града Новог Сада донела је Одлуку о надзиђивању зграда и претварању заједничких просторија у станове која је објављена у „Сл. листу града Новог Сада“ бр. 15/85. Одлуком су регулисани услови, начин и поступак надзиђивања стамбених и пословно-стамбених зграда у друштвеној својини ради изградње станова и претварања заједничких просторија у станове. Мада се у члану 1. говори о надзиђивању зграда у друштвеној својини, из даљег текста се да закључити да зграда не мора бити у целини у друштвеној својини. Може се радити и о згради на чијим посебним деловима (становима...) постоји право располагања у корист друштвеног правног лица и право својине у корист грађана (в. чл. 14. Одлуке). У смислу члана 7. Одлуке надзиђивањем се сматра изградња једног или више станова на згради тако да са постојећом зградом чини грађевинску целину. Надзиђивање се може вршити путем Самоуправне интересне заједнице становања града Новог Сада када су инвеститори друштвена правна лица, или путем стамбених задруга, када су инвеститори грађани. О праву на надзиђивање одлучује решењем општински орган управе надлежан за имовинско правне послове (члан 10. Одлуке). Инвеститор је дужан да носиоцу права располагања и носиоцу права својине на посебном делу зграде за одузето право коришћења на заједничким деловима зграде исплати накнаду која одговара сразмерном делу грађевинске вредности тих заједничких делова. Поступак утврђивања накнаде базира на начелима Закона о експропријацији (чл. 15. Одлуке). Првенствено се покушава утврдити накнада споразумно пред општинским органом управе надлежним за имовинско правне послове (члан 14. ст. 2. Одлуке).

Вероватно су још неке општине у недостатку покрајинског закона, донеле своје одлуке о надзиђивању.

Из цитираних делова Одлуке града Новог Сада може се извести закључак: а) одлука регулише надзиђивање зграда које су у друштвеној својини с напоменом да у тим зградама може бити и носилаца права својине на деловима зграде; б) надзиђивање зграда које су у тзв. чистој грађанској својини одлука не регулише. То вероватно због тога што су зграде у приватној својини ретко кад грађене тако да се могу надзиђивати (посебно старе зграде), а сем тога надзиђивање је атрактивно у граду Новом Саду, а не и сеоским подручјима града; в) како претварање заједничких просторија у станове није прописано као предмет опорезивања порезом на промет са посебним именовањем, то ће се у случају да и тога буде примењивати прописи о продаји тих просторија односно преносу права располагања, зависно од тога ко је купац; г) евентуално надзиђивање стамбених односно стамбених пословних зграда у својини грађана подлегало би, такођер, плаћању пореза на промет по основу продаје тог права; д) накнада која се одређује за надзиђивање између носилаца права располагања не би се опорезивала зато што се право располагања не опорезује (чл. 3. последњи став закона); ђ) у свим случајевима

у којима се накнада одређује применом начела о експропријацији пореске обавезе не би требало да буде због пореског ослобођења из члана 5. став 1. тач. 8. закона. А то значи да би се порез имао разрезати само када се не примењују прописи члана 14. и 15. одлуке.

Очекује се доношење покрајинског закона за који се да претпоставити да ће материју надзиђивања уредити потпуније и општије те да ће после тога бити потребна ревизија прописа о опорезивању надзиђивања.

Право из патента и техничког унапређења и право на моделе и жигове изложићемо у једном одељку зато што сва права базирају на једном Закону о заштити проналазака и техничких унапређења и знакова разликовања („Сл. лист СФРЈ” бр. 34/81). То међутим не значи да су сва права регулисана само тим законом. Познато је да и Закон о облигационим односима садржи у чл. 686. и др. прописе о уговору о лиценци, итд. На основу чла на 2. Закона о заштити проналазака, техничких унапређења и знакова разликовања (у наставку: Закон о заштити проналазака) може се закључити о којим је правима реч. То су: Проналазак, који се штити патентом. Знаци разликовања, којих има три врсте: нови облици тела, слике и цртежи, штите се моделом односно узорком; робни и услужни знаци — робним односно услужним жигом; географски називи производа — ознаком порекла производа. Техничко унапређење штити се под условом и на начин уређеним самоуправним општим актом организације удруженог рада, односно општим актом другог друштвеног правног лица, у складу са законом о заштити проналазака. Од свих, Закон није обухватио опорезивањем узорак и ознаку порекла производа. Узорак је преносив, док право на колективни жиг и ознака порекла производа нису. О праву аутора техничког унапређења в. одредбе чл. 159. и др. Закона о заштити проналазака, као што уопште овај закон треба имати у виду када се код пореског органа нађе случај „преноса” неког од наведених права. У сложенијим ситуацијама порески органи, нарочито ако немају у властитим редовима одговарајуће стручне раднике, могли би да се, за мишљење, обрате јавном правобраниоцу општине. То ће бити корисније него да, због погрешке пореског органа, неко од наведених права остане изван коришћења.

Право на ренту се готово никад не јавља као предмет опорезивања, наравно, у оном смислу што га употребљава право, а не економија. Можда и због недовољне пажње пореског органа. Настаје, чешће, на основу наследно правног уговора о уступању и расподели имовине за живота (чл. 107. и др. Закона о наслеђивању), али је могућ настанак и другим основом (чл. 963. Закона о облигационим односима) и др. Опорезивање овог права није детаљније регулисано законом. А могло је и да се не опорезује (да изостане из члана 3. закона) с обзиром да се њиме често потпомажу методи социјалне политике (збрињавање и сл.).

За финансије готово нема значаја, као и права из патента и техничког унапређења и права на моделе и жигове.

Уступање права на предају грађевинског објекта уведено је ради опорезивања прихода које купац стана оствари уступањем стана другом пре његове изградње. Сматра се наиме, да онај ко уступа стан пре него што је завршен (пре уселења у њега) остварује разлику у цени и још приход или део прихода у висини изда- така које би имао онај коме се уступа стан, као подстанар за вре- ме док чека на куповину и завршетак стана. Пропис о опорези- вању овог права није никад заживео делом због тога што су про- писи закона који су осигуравали примену одредбе о опорезива- њу овог права међани, делом због неактивности или слабог ин- тересовања пореских органа, а делом и због тога што организа- ција удруженог рада која је производила станове за тржиште ни- је случајеве уступања пријављивала односно што је уместо усту- пања, са лицем коме се стан уступа, уговарала куповину стана, као са лицем које је тај стан наручило и купило први пут. Изгле- да да би ово опорезивање требало лоцирати у Закон о порезима из личног дохотка... с тим да се приходи од уступања опоре- зују порезом на приход од имовине.

Замена непокретности или права за другу непокретност или право од увек је била предмет опорезивања. Најпре су обвезници били оба учесника у замени да би се касније, у појединим случа- јевима, од тога одступало те обвезником сматрао само онај који у размени даје више. Данас је то постало правило, мада пропис члана 16. став 3. може изазвати забуну. Но о томе касније, у одељку о пореској основици.

Израз „замена“ није адекватан за правни посао који се има у виду. О томе се расправљало још почетком осамдесетих година када је доношен Закон о порезу на промет непокретности и пра- ва. Предлаган је израз „размена“. Међутим, превагнуло је схва- тање да се овај посао назива замена и поред чињенице да је у грађанским законикима који су важили на територији Југослави- је пре рата употребљен израз „промена“ (трампа) о чему су пар. 1045. Агз, пар. 632. Сгз. и чл. 257. Оиз. Сад, после ступања на снагу Закона о облигационим односима (чл. 552) требало је упо- требити израз „размена“.

Можда би ваљало да пракса заузме став о томе када ће се правни посао сматрати разменом, а када продајом. Полазиште би могла бити вредност ствари која се даје у размени. Ако је ње- на вредност, у односу на вредност ствари која се добија, незнатна, па се ствар која се прима доплаћује знатно већим износом него што је прометна вредност ствари која се даје, онда би се могло говорити о продаји, а не о размени. А то није без значаја с об- зиром на пореску основицу и пореске стопе код размене (члан 16. ст. 4. и чл. 26. ст. 4).

Стицање права својине на непокретности на основу правно- снажне судске одлуке или акта органа управе је промет релеван- тан за разрез и наплату пореза на промет непокретности и пра- ва. Постоје разне ситуације када се својина стиче на основу суд- ске одлуке или акта органа управе. Овај основ стицања је садр- жан у ставу 2. члана 20. Закона о својинским односима.

Одредба закона да се прометом непокретности и права сматра и стицање права својине на непокретностима на основу... одлуке суда... већ је навела неке пореске органе на становиште да је овим уведено опорезивање стицања непокретности одржајем (доспјелошћу). Такво становиште, по нашем мишљењу, не може бити прихваћено. Закон о својинским односима у реченом члану 20, ставу првом, набраја да се својина стиче по самом закону, на основу правног посла и наслеђивањем. У ставу другом, речено је да се право својине стиче и одлуком државног органа, на начин и под условима одређеним законом. У члану 21. наведено је да се по самом закону право својине стиче, поред другог, и одржајем. Одржај према томе, никако не може бити помешан са стицањем права својине на основу одлуке суда или другог државног органа. Објашњавајући стицање права својине др Б. Визнер у Коментару закона о основним власничкоправним односима, Загреб 1980, на страни 146. говори да су „... неке правне чињенице, односно скуп правних чињеница, на које закон надовезује стицање права власништва саме по себи доводе да одређени субјект, чим се оне у животу фактички остваре, постане носилац, титулар права власништва (као на пример у случају окупације или доспјелости), а да се, поред тога, по закону не захтјева више ништа, јер фактички наступ дотичних правних чињеница у животу истовремено има значење постојања и правне основе и ваљаног начина стицања права власништва (*titulus* и *modus acquirendi*)...”

Одржај јесте посебан (самосталан) основ стицања својине. Он такав остаје и онда када је о својини вођен спор и када је у парници доказано да је тужилац својину стекао одржајем, када дакле постоји одлука суда (*iudicatum*). Стога се на основу такве одлуке суда не стиче право својине. То има за последицу да се порез не разрезаје (не успоставља пореско правни однос) за случај стицања својине одржајем баш зато што стицање по том основу није стицање на основу одлуке суда.

Понекад се може чути питање, а када се стиче својина на основу одлуке суда, ако не на основу одржаја. Те случајеве Закон о својинским односима у чл. 21. до 37. не спомиње. Међутим, познато је да се одлуком суда стиче својина на непокретности у извршном поступку (нпр. чл. 164. до 167. Закона о извршном поступку). Такођер је познато да републике и аутономне покрајине нису донеле своје законе о својинским односима у којима је могуће да ће бити регулисани и други случајеви стицања својине на основу одлуке суда. Међутим, не може се, због тога, што за сада ев. нема и других прописаних случајева стицања својине на основу одлуке суда тврдити да, у недостатку тих случајева, стицање својине одржајем треба поистоветити са стицањем својине на основу одлуке суда. То је свакако погрешно. На то указује и Нацрт закона о праву својине и другим стварним правима СР Србије (објављен у Скупштинском прегледу број 199) који одржај подводи под стицање права својине по самом закону заједно са других петнаест случајева стицања по том основу.

Додаћемо овоме и следеће. Порески закон, као што је Закон о порезу на промет непокретности и права не уређује стицање својине. Он уређује опорезивање. А Закон о порезу на промет... уређује опорезивање кад је у питању промет права својине и других права. То произилази и из става 3. члана 3. закона који одређује да се прометом сматра и стицање права својине... на основу одлуке суда. То није спорно. За ту прилику закон је чак прописао и пореско ослобођење (члан 5. ст. 1. тач. 5). Међутим, треба запазити да је у члану 33. став 1. закон обавезао суд да достави правноснажну пресуду... али не ради разреза пореза, као што је случај са обавезом достављања уговора... из става 2. тог члана. Пресуда се доставља ради ев. других елемената фискалног правног односа — нпр. таксе, а и опорезивања, ако је пресуда основ стицања права својине, из које следи опорезивање. На пример, ако је тужени признао тужиоцу да му је продао непокретност — тад ће бити основа за настанак пореског правног односа. То међутим, није одржај. Да је законодавац хтео прописати плаћање пореза на промет и у случају стицања својине одржајем то би изреком прописао, на пример додајући у ставу 3. члана 3. закона речи „... па и у случају када се својина стиче одржајем...” Међутим, таквог прописа у закону нема.

На основу изнетог стојимо на становишту да право својине стечено одржајем, па и када је о томе донета одлука суда, није основ за разрез пореза на промет непокретности и права првенствено из два разлога: а) одржај се не може поистоветити са стицањем права својине на основу одлуке државног органа; б) опорезивање стицања својине одржајем није прописано.

Искључење промета од опорезивања закон је одредио у последњем ставу члана 3. где је речено да се прометом непокретности и права не сматра пренос права коришћења непокретности између корисника друштвених средстава. С обзиром на одредбе става 1. до 3. чл. 3. изгледа нам одредба става 4. тога члана непотребном. Јер, у ставу 1. до 3. дата је позитивна енумерација опорезивног промета. Није стога требала одредба о томе шта се не сматра прометом.

„Право коришћења... између корисника друштвених средстава” требало је заменити „правом располагања” (чл. 243. и др. Закона о удруженом раду, члан 3, 454, 552. и др. Закона о облигационим односима итд.).

2. Порески обвезник

Прописи о пореском обвезнику нису мењани у односу на раније прописе сем у односу на ранији пропис о обвезнику-учеснику у размени. Новим законом је речено да је у замени обвезник учесник „... чија непокретност и право имају већу прометну вредност”. Међутим, већ смо рекли да члан 16. став 3. може изазвати забуну зато што је у њему речено: „Ако се једна непокретност односно право замењује за другу непокретност или право,

пореска основица се утврђује посебно за сваког учесника у замени. . .” Рекли бисмо да је ово редакцијска грешка.

У свим другим случајевима, осим код уговора о доживотном издржавању, обвезник је преносилац права (продавац, и други). Код уговора о доживотном издржавању обвезник је давалац издржавања. Закон разликује уговор о доживотном издржавању наредног од истоименог уговора облигационог права. То се закључује из одредбе члана 30. у којем је реч о настанку пореске обавезе.

Другом ставу члана 15. место је међу прописима о пореским ослобођењима, а не међу прописима којима се регулише порески обвезник.

3. Пореска основица

1) Кад је предмет промета грађевински објекат, утврђују се две основице (чл. 16. став 1. закона).

Једну основицу чини прометна вредност грађевинског објекта. Речено је да прометну вредност чини цена непокретности (или права) која би се могла постићи у слободном промету у тренутку настанка пореске обавезе (чл. 19. ст. 1. закона). Ова дефиниција прометне вредности је општа за све случајеве где прометна вредност мора бити утврђена. Та дефиниција позната је и из економије где је такођер дефинисана и дефиниција поближе објашњена и треба је узети тако како је објашњава економија. Закон не садржи посебна правила о утврђивању прометне вредности. Стога се она утврђује у испитном поступку прописаном Законом о општем управном поступку (члан 3, 135. до 201. Закона о општем управном поступку). Прометној вредности грађевинског објекта додаје се прометна вредност права коришћења на земљишту у друштвеној својини које се преноси заједно са правом својине на грађевинском објекту (чл. 16. став 5). Она, прометна вредност, права коришћења, никако не може егзистирати као самостална основица, а не може се додавати ни грађевинској вредности. Питање да ли ће бити додана прометној вредности грађевинског објекта има значаја за опорезивање, али не за пропорционално већ за прогресивно опорезивање. То због основице за прогресивно опорезивање коју чини разлика између прометне и грађевинске вредности, те што је прометна вредност већа од грађевинске, већа је и основица за прогресивно опорезивање. На ово смо скренули пажњу због тога да се не би погрешно тумачила одредба ал. 2. ст. 3. чл. 26. закона, где се говори о прогресивним пореским стопама, а која се одредба односи само на случај преноса неизграђеног грађевинског земљишта (у селима и другим насељима, где грађевинско земљиште није у друштвеној својини). Другу основицу чини разлика између прометне и грађевинске вредности објекта. На ову основицу примењује се прогресивна стопа (чл. 26. ст. 2. и 5. закона).

Грађевинском вредношћу сматра се цена изградње грађевинског објекта у часу настанка пореске обавезе умањена због ста-

рости и дотрајалости објекта. Њу утврђује орган управе надлежан за послове грађевинарства, ако одлуком општине није одређен други орган општинске управе, на начин, такође, одређен одлуком општине (члан 19. ст. 2. и 3. закона). Да није одредбе става 3. овог члана, грађевинска би се утврђивала као и прометна — у реченом испитном поступку. Међутим, став 3. обавезује општину да донесе пропис о начину утврђивања грађевинске вредности. Не може се унапред знати како ће која општина поступати. Знамо међутим, из досадашње нормативно-финансијске праксе општина, да је за утврђивање прометне вредности кућа за одмор или опоравак прописиван метод бодовања грађевинског објекта. Тај метод, несумњиво, има добрих страна — поступак утврђивања вредности је релативно јевтин (економичан разрез). Међутим, има и недостатака који се испољавају, у првом реду, у немогућности да се појединости сваког објекта системом бодовања предвиде (уопште). Услед тога може доћи (долазило је и долази) да се за објекте различите грађевинске вредности утврде исте вредности. Тешкоћу чини и само законско регулисање, посебно што је речено да се од грађевинске вредности одбија износ због старости и дотрајалости објекта. Изгледа да старост објекта има за пратиоца дотрајалост или је дотрајалост последица старости. Али могуће је да је међу две зграде исте старости разлика велика због тога што је једна уредно одржавана, а друга запуштена и препуштена зубу времена. Код друге зграде дотрајалост може бити изражена и ако је грађена кад и прва. Сличних и других ситуација има прилично и пракса ће извесно на њих указати већ у првим данима примене закона. Мишљења смо да би општине за израду одлуке о „начину“ утврђивања грађевинске вредности морале ангажовати тим од одговарајућих стручњака (правника, економиста, урбаниста, грађевинаца и др.) како би тај пропис највише одговарао потребама утврђивања грађевинске вредности. Осим тога, можда би било добро ако би прописале да ће се утврђивање грађевинске вредности одређених зграда (на пример, старијих зграда у селима и др.) вршити путем вештачења што би за такве зграде било објективније него, на пример, бодовање или слични методи који више одговарају за утврђивање грађевинских вредности зграда у градовима, посебно за делове зграда (етажне станове) у вишеспратницама и др.

Напред у одељку о предмету опорезивања, када је разматрано право коришћења на земљишту у друштвеној својини, изнели смо већ наше схватање о том праву ослањајући се на одредбе члана 16. ст. 5. и 6. закона. Рекли смо да на основу тих одредаба произилази обавеза пореског органа да врши разрез пореза и у случају када зграда на земљишту у друштвеној својини није изграђена у складу са законом или је изградња започета на основу одобрења државног органа, али није изграђена (довршена — нема „употребну дозволу“). Ово становиште има, међутим, само релативну вредност. Јер, може се десити да порески орган изврши разрез пореза, али да, после тога суд одбије упис права у земљишне књиге. Тада се долази у ситуацију коју садржи од-

редба члана 39. став 3. закона. Порески орган ће вероватно извршити разрез пореза чим се њему поднесе уредна исправа о промету. А уредна је ако су потписи уговорних страна оверени код суда. Према чл. 33. ст. 2. закона суд је дужан након овере потписа... да достави један примерак исправе пореском органу ради разреза пореза. То упућује на закључак да порески орган треба да врши разрез. Међутим, ако суд одбије да изврши укњижбу права која су предмет уговора (права коришћења на земљишту) због тога што зграда није изграђена уз прописано одобрење, или што није изграђена (довршена) порески орган мора вратити разрезани и наплаћени порез на промет. Тиме би имао два не-потребна посла (један је разрез, а други је повраћај). Стога, по нашем мишљењу, ваља у првом реду рашчистити ово питање код суда. Ако ће суд одбијати упис, што би по нашем мишљењу, морао чинити, и порески органи би требало да поступају по одредби члана 125. Закона о општем управном поступку.

Нећемо понављати оно што смо већ рекли код разматрања права коришћења, као предмета опорезивања, али због појма пореске основице, коју разматрамо и због члана 5. и 6. члана 16. закона, морамо рећи о том праву следеће: прво, право коришћења се стиче само ако је на земљишту у друштвеној својини изграђена зграда на којој постоји право својине; друго, изградња зграде треба да је у складу са законом, што тумачимо уз урбанистичку и техничку документацију и административну дозволу; треће, без изградње зграде не може се на земљишту стећи право коришћења; четврто, појам „изграђена“ треба тумачити с обзиром на административно право, на пример да је дато одобрење за употребу зграде; пето, без стицања, право коришћења се не може ни пренети јер и за ово право важи правило *nemo plus iuris in alium transferre potest...* (чл. 508. до 515. Закона о облигационим односима); шесто, уговор о продаји ствари, која је ван промета је ништав (чл. 458. Закона о облигационим односима). Овде није реч о недовршеном грађевинском објекту него о праву коришћења на друштвеном земљишту на којем је такав објекат. Да ли такав објекат, као непокретности може бити у промету посебно је питање. Ми мислимо да не може (чл. 33. Закона о својинским односима).

2) Кад је предмет промета земљиште, основицу чини прометна вредност по 1 м² (није правилно рећи „1 м² површине“, као што је у ставу 2. члана 16). Искључена је могућност досадашњег фиксног (паушалног) опорезивања земљишта по јединици површине и ако је тај метод био економичнији, а и садржајно бољи (на пример, могућност планирања ренте која се захвата са одређеног подручја путем пореза на промет непокретности и права).

3) Код размене, као да има два правила. Једно у одредби става 3. члана 16., а друго у одредби става 4. тог члана. Став 3. могао би навести на тумачење да се односи на све случајеве размене у којима се не размењују непокретности, односно када се непокретност даје за неко право из члана 3. закона (претпоставимо право на патент). Став 4. пак, могли бисмо протумачити да се односи само на размену једне непокретности за другу. Ипак,

нам се чини да је став 3. редакцијска грешка. А то произилази из више прописа закона. Тако треба видети члан 14. став 3. или члан 5. став 1. тач. 16. закона итд. У ставу 3. члана 16. редакција закона је требало уместо речи „пореска основица“ да стави речи „прометна вредност“. А то због тога што је потребно да се утврди ко је од учесника у размени порески обвезник, или да ли за оба учесника важи пореско ослобођење из члана 5. став 1. тачка 16. Према томе, наше је опредељење да став 3. члана 16. треба узети, као техничко правило за утврђивање постојања пореске обавезе и на чијој страни она постоји, а не као елеменат разреза пореза на промет. Остаје да је основица пореза код размене разлика између прометних вредности непокретности односно права, ако та разлика постоји.

Код размене, будући да је пореска основица прометна вредност, примењује се пропорционална пореска стопа. Но о томе још у следећем одељку.

4) Код уступања права на предају грађевинског објекта... основица је прометна вредност уступљеног грађевинског објекта.

5) Код надзиђивања пореску основицу чини прометна вредност права надзиђивања.

6) Кад је у уговору о продаји једна страна друштвено правно лице пореску основицу чини уговорена продајна цена непокретности односно права (члан 21. ст. 1. закона). У том случају порески орган нема право да се упушта у тачност уговорене цене. Међутим, основицу ће чинити продајна цена само ако је порески обвезник, из таквог правног посла, пореску обавезу пријавио на време (члан 31. закона). Ако није, за пореску основицу ће се узети прометна вредност непокретности односно права (члан 21. став 2. закона). Ипак, ако се утврди да разлика између прометне вредности и уговорене цене на дан пријављивања пореске обавезе није већа од износа који пропише општина за пореску основицу узеће се уговорена цена (члан 35. ст. 3).

Увођење прометне вредности у овом случају учињено је због инфлације која се осећала, мада не тако изражено, и у време када је први пут ова одредба унета у закон. А и због тога што су, не ретко, и друштвена правна лица каснила са пријављивањем пореске обавезе.

7) Кад порески орган сматра да уговорена цена не одговара прометној вредности, основица пореза је прометна вредност непокретности односно права (члан 20. ст. 2. закона). Овако се утврђује пореска основица само за случај да за поједине случајеве није друкчије прописано. А видели смо да је у свим случајевима од 1) до 6) одређено друкчије, било да је основица разлика између прометне вредности и грађевинске вредности, било да је основица прометна вредност, а то значи да уговорена цена може бити основица само у случајевима који нису наведени под напред наведеним тачкама 1) до 6), с тим што се тачка 6) односи на случај када је учесник у продаји друштвено правно лице.

8) Када је у питању уговор о доживотном издржавању основицу пореза на промет чини прометна вредност непокретности односно права које на основу овог уговора стиче давалац издржавања.

9) Кад купац преузме обавезу да плати порез продавца није прописано на који ће се начин образовати основица. Ако се то деси, а порески орган прихвати уговорену цену за пореску основицу (видели смо да то може бити редак изузетак), онда ће њој додати и све друге обавезе које је купац преузео да испуни продавцу по односном правном послу, па и порез на промет непокретности и права, као и све друге пореске и непореске обавезе.

10) Пооштравање опорезивања путем збрајања основица могуће је у следећим случајевима:

Прво, кад сувласници преносе идеални део права својине на непокретности или права из члана 3. закона на једног или више купаца, за основицу се узима збир свих накнада које прима поједини сувласник од свих купаца. Пооштравање се остварује ако се примењују прогресивне пореске стопе (чл. 23. ст. 1. и чл. 26. ст. 2).

Друго, ако је продавац непокретности односно права једно лице, а пренос се врши на више купаца који купују идеалне делове својине односно права, за пореску основицу се узима збир свих накнада које продавац прима од свих купаца. У погледу пооштравања важи напомена дата напред.

Треће, закон у члану 24. садржи овлашћење за општину да може прописати да пореску основицу чини збир прометних вредности непокретности и права које прода, замени или уступи једно лице у једној календарској години, као се те непокретности налазе у градовима... или другим реонима које одреди општина.

Сва три случаја пооштравања путем збрајања пореске основице, која су иначе била и у ранијем закону, данас изгледа губе вредност већ из реченог разлога (пропорционално опорезивање), а у овом последњем још и због различитих објеката промета где се може у једном случају појавити прогресивно и другом пропорционално опорезивање. Ако су пореске стопе пропорционалне и различите по врстама промета онда би примена последњег правила била могућа само ако би сваки следећи промет био опорезован општријом пропорционалном стопом. Ако би се радило о продаји више грађевинских објеката у току једне календарске године онда би се могле сабирати разлике њихових прометних и грађевинских вредности и опорезивати прогресивно. Но, таквих случајева једва да може бити у току једне календарске године (порески обвезници их лако могу избећи). Према томе ова правила немају неку већу вредност.

4. Пореске стопе

На основу прописа члана 26. Закона произилази да је порез на промет по правилу, пропорционалан порез (став 1). Јер, по прогресивним стопама порез се плаћа само на разлику између про-

метне и грађевинске вредности грађевинског објекта (став 2) и, мада то није изреком законом речено, на промет грађевинског и другог земљишта које не служи у пољопривредне сврхе (чл. 2. ст. 3). Није извесно од каквог ће опорезивања (пропорционалног или прогресивног) друштвено политичка заједница остварити веће приходе. То зависи од више чинилаца: фреквенције промета грађевинских објеката и грађевинског и другог земљишта које не служи у пољопривредне сврхе с једне и промета пољопривредног земљишта и других права из члана 3. закона; просечне основице која се утврђује за пропорционално, односно за прогресивно опорезивање; висине пореских стопа; објективизираних рада на утврђивању прометне вредности, односно разлике између прометне и грађевинске вредности, грађевинског објекта; благовременог пријављивања пореске обавезе; протока времена од стицања до располагања са непокретностима односно правима; од места промета (село, град) и других узрока. Ипак, могло би се рећи да није искључено, да приходи од пропорционалног опорезивања превагну. У прилог таквог мишљења је следеће: промет грађевинског земљишта је прилично ограничен (напред је било речи о неким проблемима промета овога земљишта, када се ради о промету заједно са „незавршеним“ грађевинским објектом); у САПВ је мало земљишта које не служи у пољопривредне сврхе на које се примењују прогресивне пореске стопе; код промета грађевинског објекта и продавац и купац ће бити заинтересовани да докажу да је прометна вредност нижа и да је грађевинска вредност приближна, ако не једнака прометној, или чак да је прометна нижа од грађевинске (у селима, или услед пада тражње, односно куповне снаге итд.); пропорционална стопа на прометну вредност грађевинског објекта па и пољопривредног земљишта ограничене су — прва је 15%, а друга до 15%, итд. Ако заиста пропорционално опорезивање промета непокретности и права превагне, то ће бити први пут после рата.

Законом су пореске стопе за непокретности или ограничене или прописане. Ограничене су за промет пољопривредног земљишта (до 15%). Мишљења смо да општина нема овлашћење да ову стопу прописује различито за поједина насељена места (такво овлашћење није прописано), или према класама пољопривредног земљишта (да за прву класу опорезивање буде оштрије, за другу блаже итд.). Ако би прописала различите стопе према класама то би било исто као када би прописала прогресивне пореске стопе.

На грађевинско и друго земљиште које не служи у пољопривредне сврхе лимитиране су основице и стопе. Најнижа основица је 50 динара по површинском метру на коју се не може применити нижа стопа од 10%, а на основицу преко 500 динара не може се применити виша стопа од 55%. Стопе су прогресивне, независно од тога што је у ставу 2. члана 26. закона прогресивно опорезивање одређено само за опорезивање разлике између прометне и грађевинске вредности грађевинског објекта. А, то се може закључити из добро познатих дефиниција пропорционалног и прогресивног пореза, од којих једна гласи: „... пропорционалан

је порез, ако математичка (рачунска) релација између пореског извора и укупног пореског терета остаје непромењена; порез је пак, прогресиван, ако се та релација мења...".

На разлику између прометне и грађевинске вредности грађевинског објекта порез је прогресиван и плаћа се по 1 м² с тим да на разлику вредности до 15.000 динара стопа не може бити нижа од 5%, а на разлику вредности преко 70.000 динара не може бити виша од 35%.

О појму грађевинског објекта видети члан 4. (и ст. 6. чл. 16) Закона.

Интересантно да се у Закону о опорезивању производа и услуга у промету („Сл. лист СФРЈ", бр. 33/72... 71/85) помињу као ослобођене од плаћања пореза на промет производа гробнице, „које се по прописима сматрају грађевинским објектима и које су од чврстог материјала везане за земљиште на одобреној локацији..." (члан 36. став 6. тач. 38. тог закона). Мишљења смо да се на основу те одредбе савезног закона не може извести закључак да се на гробнице (када су у промету) не плаћа порез на промет непокретности и права. Јер, ослобођење које смо изнели отклања сумњу око питања плаћања пореза на промет производа и нема друго значење. Тим пре што су гробнице непокретности, а не производи у смислу прописа о опорезивању порезом на промет производа. То, међутим, важи само ако су гробнице у опште у промету.

На прометну вредност грађевинског објекта закон је фиксирао да се порез плаћа по стопи од 15%.

За остала права закон је оставио слободу прописивања пореских стопа општини. У члану 27. одредио је да се порез плаћа по повећаним стопама зависно од протеча времена од куповине до продаје непокретности или права. Повећање се креће од 20 до 50% ако се продаја врши пре истека пет година од куповине.

На основу прописа из члана 26. закона могло би се уопштити да су стопе пропорционалне у свим случајевима, осим у два: кад је у питању грађевински објект стопа је прогресивна на разлику између прометне и грађевинске вредности и кад је у питању промет грађевинског или другог земљишта које не служи у пољопривредне сврхе.

Одређивање пореских стопа (став 4) или лимитирање (став 3. и став 5. члана 26. те члан 27) могло би се размотрити с обзиром на пропис члана 97. став 2. Устава САП Војводине.

Чланом 28. (који је у одељку о пореским стопама) закон је обавезао општине да врше валоризацију „вредности основице". Пропис се односи на „основице" које су фиксирани у ал. 2. став 3. и ставу 5. члана 26. Према томе, тамо одређене „основице" имаће вредност за разрез пореза само док општине не донесу своје прописе. А могу их донети тако да важе већ од 1. јануара 1986. године. Тиме се постиже то да услед инфлације пореско захватање не постане максимално за само годину дана или и пре што се иначе већ дешавало не једном у приликама када општинске самоиницијативно нису интервенисале у својим одлукама. У ста-

ву 2. и 3. дате су основе за валоризацију. Сматрамо да у ставу 2. није требало рећи „Валоризација грађевинских објеката...“ него „Валоризација основица из става 5. члана 26...“, а став 3. члана 28. није потребан. Односно, нема шта да се валоризује када је пореска стопа којом се опорезује прометна вредност пољопривредног земљишта пропорционална. Она неће бити одређена у одлуци општине, као што није одређена ни законом. Одлуком општине треба за пољопривредно земљиште одредити: „Порез на промет права својине на пољопривредном земљишту плаћа се на прометну вредност по 1 м²...%“. Прометну вредност површинског метра утврђује порески орган од случаја до случаја (члан 20. став 1. закона), што значи да нема шта да се валоризује. Дабоме да би валоризацији било места да се промет пољопривредног земљишта опорезује прогресивно. Сматрамо да је у ставу 3. уместо „пољопривредног земљишта“ требало рећи „Грађевинског и другог земљишта које не служи у пољопривредне сврхе“ које се опорезује прогресивно, уз примењивање критеријума за валоризацију.

5. Пореска ослобођења

Предвиђено их је укупно двадесетједно. Највише их је у члану 5. (шеснаест с овлашћењем општини да може низ ослобађања продужити). Затим, су ослобођења садржана у чл. 6, 7, 8, 12. и 15. Најзначајнија су и по броју и по садржају ослобођења која се односе на станове и стамбене зграде (у наставку: стан — станови). То је и нормално ако се узме у обзир да је стан услов живота човека. Почећемо пореским ослобођењима која су предвиђена за станове.

а) пореска ослобођења за случај стицања сусвојине на становима регулисана су у тач. 2, 3. и 4. става 1. члана 5.

У тачки 2. предвиђено је ослобођење за продавца стана друштвено правно лице. Купац треба да је грађанин који на стану стиче право коришћења или станарско право. Стан треба у једном делу (а по нашем мишљењу може и у целини) да прелази у својину грађана. За ово пореско ослобођење није потребно да стичалац стана доказује порекло средстава за куповину стана што је предност у односу на нека друга ослобођења. Ово право може остварити „приликом добијања стана“. Мишљења смо међутим, да време добијања стана није битно, односно да је пореско ослобођење егзистентно и ако односни грађанин купи стан у којем већ станује као корисник или као носилац станарског права, дакле и после добијања стана.

Тачка 3. садржи ослобођење за грађанина чији стан разменом прелази у друштвену својину, с тим да од друштвеног правног лица — учесника у размени — добија стан у својини (1/1) или идеални део стана у сусвојину. Услов за ово пореско ослобођење јесте да учесник у размени — грађанин, разменом „решава своје стамбене потребе...“. Пореско ослобођење односи се на станове који се размењују (на оба стана). Могло би се, међутим, по-

ставити питање да ли би друштвено-правно лице, учесник у размени, ако разменом даје већи стан од онога што добија у друштвену својину, на разлику прометних вредности станова који prima у новцу било у обавези да плати порез на промет. Из одредбе тач. 16. став 1. овог члана, те става 3. чл. 14. ст. 4. чл. 16. итд. произилази да треба. Међутим, чини нам се да, с обзиром на тач. 2. став 1. члана 5. као и с обзиром на потребу заштите интегритета средстава остварених продајом станова пореска обавеза не би била у складу са циљевима због којих је порез уведен и пореско ослобођење прописано. На ово пореско ослобођење не примењују се одредбе чл. 9. и 10. а рекли бисмо да се не примењује ни одредба члана 11.

По тачци 4. за пореско ослобођење потребно је да средства за куповину стана потичу од продаје стана, да су та средства удружена и да је удруживање извршено ради стицања сусвојине на стану у друштвеној својини (или 1/1). Ослобођење се односи на стан који се продаје. Међутим, односи се и на стан који се путем удруживања средстава стиче, односно на стан који друштвено правно лице продаје, јер, ова ситуација, не разликује се битно од ситуације из тач. 2, а често ће бити основа и за примену тачке 7. чл. 5. Пореско ослобођење, за друштвено правно лице, које продаје стан у сусвојини по одредби ове тачке има више оправдања, него оно из тачке 2. Јер, по одредби тачке 2. купац стана добија стан на коришћење односно као носилац станарског права, без улагања својих средстава, без учешћа, док по одредби ове тачке постоји однос купопродаје (путем удруживања).

По члану 7. право на пореско ослобођење стиче продавац стана независно да ли ће средствима оствареним продајом градити или ће купити стан и независно од кога ће га купити (друштвено-правног или физичког лица). Ослобођење се односи на стан који продавац продаје. Овде има две продаје. Једну, на пример, врши лице А) које претендује на пореско ослобођење за стан који продаје. У другој продаји, у којој је продавац стана на пример лице Б), купац је лице А). Лице Б) ће уживати пореско ослобођење уколико и оно купује други стан на пример од лица В). За пореско ослобођење потребно је да се испуне и други услови прописани у овом члану. Говорићемо о претпостављеном лицу А). Оно треба да средствима добијеним продајом стана купи други стан или да та средства уложи у изградњу стана у року две године од „извршене продаје“. Овај рок почиње тећи од дана уписа продаје у јавне књиге. Јер, право својине, на основу правног посла, што је случај са продајом стиче се уписом у јавну књигу или на други одговарајући начин, ако законом није друкчије одређено (члан 33. Закона о својинским односима). Како тек по стицању права својине купца престаје право својине продавца, то је, у смислу члана 33. Закона о својинским односима продаја извршена када је уписана у јавне књиге. Закон је прописао и неке друге одговарајуће начине стицања (стицање права власништва у случају градње на туђем земљишту; стицање одржајем; стицање путем наслеђивања). Лице А) треба да изврши куповину

или градњу стана ради задовољавања својих стамбених потреба или стамбених потреба чланова своје уже породице: (у наставку: своје стамбене потребе). Ужа породица дефинисана је у члану 13. Сматраће се да претпостављено лице А) купује стан ради задовољавања својих стамбених потреба, ако се нађе у којој од ситуација из члана 9. или члана 10. Закона. А, то значи према члану 9: ако нема стан у својини; или, ако има стан у својини који не задовољава његове стамбене потребе; или ако у стану станује лице које има станарско право или право плодуживања на том стану (право становања се не помиње); или, ако има стан у својини који задовољава његове стамбене потребе, а мења пребивалиште из личних и породичних разлога (речи „из личних и породичних разлога“ могле су изостати, јер може се претпоставити да код сеобе нема других, а посебно што појам „лични и породични“ није дефинисан). Према члану 10: ако средства добијена од продаје непокретности уложи у куповину или изградњу стана ради задовољавања својих стамбених потреба и стамбених потреба брачног друга који нема задовољене стамбене потребе у случају развода брака; или, кад средства добијена продајом непокретности (реч је о продаји непокретности, а не о продаји стана. . . !) уложи у куповину или изградњу стана ради задовољавања стамбених потреба пунолетног члана уже породице који се издваја из породице. Пунолетством треба разумети и еманципацију. Онај члан који се издваја из дотадашње породице не мора се издвајати ради заснивања своје породице. Довољно је да се он сам издваја; или, ако би лице А) било давалац издржавања, па основом тога добије у својину стан којим задовољава своје стамбене потребе, ако испуњава услове из члана 9. алинеја 1. и 2. Закона. Није међутим, јасно како то лице треба да испуни све услове уз елементар (,који прода породичну стамбену зграду. . .“). Као што видимо у члану 9. и 10. дато је укупно 6. алтернативних ситуација која је свака за себе довољна, ако су испуњени и други услови из члана 7. за пореско ослобођење. Ослобођење се односи на део цене који се уложи у куповину односно изградњу стана. Ипак, и када се уложи цео износ цене од продатог стана, неће бити ослобођено пореза у целини, ако продавац стана купује или гради стан изнад својих потреба. Такву ситуацију можемо претпоставити на примеру нашег лица А). Ако оно продаје стан за 20. мил. динара и у куповину или изградњу другог стана улаже 15. милиона динара оствариће право на пореско ослобођење на тај износ док ће на износ од 5. мил. динара порез платити. Али, ако би куповином или градњом стана за износ 15. милиона динара стекло стан изнад својих потреба (чл. 11. Закона), морало би платити порез на промет на збир чији су сабирци 5 милиона динара и износ прометне вредности стана који пренаша његове потребе, што је једнако разлици између прометне вредности продатог стана и прометне вредности дела купљеног стана са којим задовољава стамбене потребе. У првом случају, ако би порез морао платити само на 5 милиона динара, основицу за пропорционално опорезивање (по стопи од 15⁰%) чинио би износ од 5 милиона динара односно

разлика између прометне вредности продатог стана и прометне вредности купљеног односно изграђеног стана. На сличан начин морала би се утврдити основица за прогресивно опорезивање.

Члан 8. гледано према његовом тексту, што је и полазиште у тумачењу закона (права) садржи пореско ослобођење које је шире од пореског ослобођења из члана 7. Закона. Мишљења смо да је ова одредба требало да има друкчије значење, (да разјашњава, односно допуњује ситуацију коју има у виду одредба члана 7). Међутим, тако није концептирана што очигледно произилази већ из става 1. тога члана, прве реченице која гласи: „Грађанин који прода непокретност...”. С обзиром да није повезана са одредбом члана 7. ова одредба се јавља као самостална и производи учинак такав да пореско ослобођење има и сваки ко прода непокретност (било коју) ако докаже да је средствима добијеним продајом купио стан ради задовољавања... Такав закључак следује и из завршног дела става 1. који гласи: „ослободиће се обавезе плаћања пореза на промет непокретности и права”. Истина, у овом пропису је садржана и одредба о признавању права на олакшицу истовремено са продајом ако продавац непокретности докаже да је средствима од продаје непокретности купио стан или да је та средства уложио у изградњу стана. То важи и за продају стана из члана 7. Јер, и стан је непокретна ствар, односно непокретност. У ставу 2. тога члана пак се налаже обвезнику пореза — продавцу непокретности да плати порез на промет ако истовремено са подношењем пореске пријаве не докаже да је испунио услове за пореско ослобођење из става 1. Став 3. за обвезника из става 2. садржи правило о праву на повраћај плаћеног пореза које настаје по испуњењу услова за пореско ослобођење. Примећујемо да је рок за повраћај две године и да почиње тећи од продаје непокретности. Можда би било ближе реалности да је овај рок дужи, односно да је исти као у члану 48. ст. 5. закона. Јер, у року две године од продаје непокретности тешко да се може изградити други, па чак и за случај да се купује стан преко неких од организација које производе станове за тржиште.

Члан 12. садржи пропис о пореском ослобођењу у случају размене. С обзиром на одредбе тач. 16. ст. 1. чл. 5. ст. 3. чл. 14. и ст. 4. члана 16. закона треба да је прописано пореско ослобођење само за случај да онај ко у размени постаје порески обвезник и испуњава услове прописане законом за пореско ослобођење. Јер, из речи „... ослобађа се обавеза плаћања пореза... учесник у замени који задовољава...” могао би се извести закључак да онај који разменом не задовољава стамбене потребе ако даје мању прометну вредност плаћа порез. То међутим, није тако. Сем тога у тач. 3. ст. 1. чл. 5. садржано је већ једно правило о пореском ослобођењу за случај размене.

Пореска ослобођења за станове садржана су још у одредби тач. 6. и 7. ст. 1. члана 5. Закона. У односу на прописе старог закона нешто су модификована.

Ослобођење из тачке 6. односи се на промет непокретности која се уносе у стамбену задругу уместо удела у новцу. Речено

је да се на такве непокретности не плаћа порез на промет изузев на разлику између прометне вредности унете непокретности и вредности примљеног удела у задрузи. Та разлика, по нашем мишљењу, ретко кад може бити позитивна.

Тачка 7. садржи пропис о пореском ослобођењу за случај продаје још неусељеног стана изграђеног средствима друштвеног правног лица. Услов за пореско ослобођење јесте да купац стана нема други стан у својини, или ако га има да на њему треће лице има станарско право. Ако је купац носилац станарског права на стану у друштвеној својини пореско ослобођење важи ако он стан у друштвеној својини напусти. Ова ситуација налаже да се продавац стана осигура обавезом купца да ће продавцу стана накнадити плаћени порез, ако се не исели из стана у друштвеној својини на којем има станарско право.

Ваљало би да је услов о иселењу из стана прописан и за случај да купац има станарско право на стану у својини грађана.

Остала пореска ослобођења су следећа:

Пропис члана 6. садржи ослобођење када се размењује пољопривредно земљиште. Размена је, међутим, генерално уређена у члановима 5. став 1. тач. 16, чл. 14. ст. 3. и чл. 16. ст. 4. Стога је овај пропис инегзистентан.

Пореска ослобођења из чл. 5. став 1. тач. 1, 9, 11, 13. и 14. била су предвиђена и досадашњим законом. У нови закон су пренета у непромењеном тексту, док су ослобођења наведена у тачкама 5, 8, 10. и 12. иновирана.

Ослобођење прописано тачком 5. односи се на продају непокретности у извршном поступку принудне наплате пореза... али само „до висине дужног пореза...”. Мишљења смо да је пореско ослобођење требало задржати за непокретност, која се продаје, у овом поступку, у целини, зато што продаја не зависи од воље дужника (извршеника) него од државних органа (пореског, као предлагача и суда). У таквој ситуацији ако се изврши продаја непокретности за износ већи од дуга за дужника представља штету. Стога не би требало да сноси и обавезу плаћања пореза на промет непокретности и права. Закон је међутим, као што се да видети одредио друкчије (није ишао методом заштите дужника).

Пореско ослобођење прописано тачком 8. проширено је и на „пренос права својине на непокретности у поступку... експропријације”, мада експропријација, као извлашћење (прелаз ствари у друштвену својину и уз накнаду) где је прелаз присиљан, а накнада не обухвата увећану вредност непокретности која је непосредно или посредно резултат улагања друштвених средстава, никада није сматрана основом за разрез пореза.

Тачком 10. ослобођење за ранијег сопственика експроприсане непокретности ограничено је само на вредност купљене непокретности до износа остварене накнаде за експроприсану непокретност. Ослобођење ужива лице које продаје непокретност експроприсаном. У циљу реализације права на пореско ослобођење експроприсани би морао исправу о износу примљене накнаде предати продавцу. Мишљења смо да је ограничење на пореско

ослобођење могло изостати због инфлације која, када је размак од годину две дана, од пријема накнаде за експроприсану непокретност, може знатно обезвредети накнаду, а тиме и пореско ослобођење за случај завештања у корист општине. Ово ослобађање не спада у материју опорезивања непокретности и права. Ради се о основу за наслеђивање. За наслеђивање, а самим тим што постоји посебан порез, који се зове порез на наслеђе и поклон, на непокретност која се наслеђује на основу завештања (тестаментa) примениће се прописи о порезу на наслеђе и поклон. Због тога смо мишљења да се ово ослобођење не може остварити. Наиме, порески орган не би могао опорезовати порезом на промет непокретности и права наслеђену имовину на основу завештања (тестаментa) кад је за то предвиђен посебан порез. Са друге стране порески орган не би могао ослободити од пореза купца који купује непокретност ради завештања, како је ово ослобођење било прописано у ранијем закону (тач. 10. ст. 1. чл. 5. ранијег закона). Јер, онај ко једном купи непокретност може дато обећање, да ће завештати у корист општине..., па макар то обећање било дато и у уговору о куповини, до своје смрти, толико пута, мењати.

На крају овог одељка напоменућемо да су у члану 5. под тачком 15. и 16. садржана још два ослобођења. У тачки 15. садржано је ослобођење за даваоца издржавања-земљорадника кад на основу уговора о доживотном издржавању добија у својину пољопривредно земљиште. Већ смо рекли да је у члану 10. последња алинеја, садржано пореско ослобођење за даваоца издржавања који на основу уговора о доживотном издржавању добија у својину породичну стамбену зграду или стан. Прописима о овим ослобођењима није прецизирано да се ради о уговору о доживотном издржавању наслеђеног права па се стога има узети да пореско ослобођење важи и за случај када се ради о уговору о доживотном издржавању облигационог права. Пореско ослобођење није везано ни за наследни ред (нити за степен сродства, са примаоцем издржавања). С обзиром да уговор о доживотном издржавању спада у тзв. теретне уговоре, као и продаја, изгледају нам ова ослобођења прилично широка у односу на промет остварен продајом. Наиме, као што видимо мотивирана су, у првом случају, занимањем (давалац треба да је земљорадник), а у другом случају задовољавањем стамбене потребе (уз то да је у ситуацији коју има у виду ал. 1. и 2. члана 9), које мотивације стоје и на страни многих других продаваца односно купаца пољопривредног земљишта, земљорадника или других грађана који желе доћи до стана куповином, а који оваква ослобођења ипак, не уживају.

У тачки 16. садржано је генерално правило о пореском ослобођењу када су прометне вредности непокретности односно права једнаке. И ово ослобођење је доста интересантно, због тога, што је размена двострука продаја, што следује из чл. 553. Закона о облигационим односима, па ипак, на продају се плаћа порез (осим ослобођења), а на размену не.

Ми смо мишљења да је закон у погледу пореских ослобођења могао бити рестриктиван (да се предвиде само они изузеци без којих се не може) с тим да се пореске стопе ограниче на одређени ниво — договором између општина, а ако то није могуће да се порез на промет уведе као покрајински и да се пропишу пореске стопе, а не стопе које порезу дају карактер конфискације што је мера казнене, а не пореске политике. Наше је гесло, другим речима, да порез треба да плати свако по мало, а нико претерано. А то због тога, што свако пореско ослобођење за друге значи пореско оптерећење.

6. Остали прописи

О прописима којима су уређени: настанак пореске обавезе; разрез пореза; наплата пореза; повраћај пореза; жалба; застарелост и казне нисмо могли изнети своје мишљење због тога што би тема била необично обимна. О њима, међутим, има шта да се пише и, ако буде могућности, писаћемо у посебном прилогу. Овом приликом не можемо заобићи осврт на одредбе чл. 31, 33, 37, 47, 56, 57. и 58. закона.

У ставу 1. члана 33. закон налаже дужност суду да правноснажну пресуду „којом се признаје право својине на непокретности достави органу за приходе у року од 15 дана од правноснажности пресуде“. Пресуда се не доставља ради разреза пореза, мада ће на основу неких пресуда порески орган покренути поступак разреза пореза. Рекли смо да то никако нису пресуде о стицању својине одржајем.

У ставу 2. наложена је обавеза суду да пореском органу достави уговор на којем су оверени потписи уговорних страна, а који имају за предмет пренос права својине на непокретности или другог права „... ради разреза пореза“. Ова обавеза се односи само на случајеве преноса права наведених у члану 3. закона, на основу којих следи обавеза плаћања пореза, а не на сва остала права. Примећујемо да је и порески обвезник дужан доставити пријаву (члан 31. закона) што је дуплирање обавеза (поскупљивање разреза пореза, а може имати и других негативних последица). На основу одредбе члана 33. став 2. и одредбе члана 47. произилази да преносилац и стицалац могу извршити оверу потписа на уговору без доказа о плаћеном порезу на промет непокретности и права. Прописи тих чланова међутим, не ослобађају их обавеза подношења доказа о плаћеном порезу по одредби става 1. члана 104. Закона о утврђивању и наплати пореза (у наставку: ЗУНП). Одредба члана 47, наиме, дерогирала је одредбу члана 104. став 1. ЗУНП-а само у делу који се ев. односио на доказ о плаћеном порезу на промет непокретности и права. У осталом делу одредба тога става остаје на снази. С тим у вези заиста се основано поставља питање због чега и ова одредба није ревидирана у том смислу да се уговорне стране ослобађају подношења доказа о плаћању свих пореза и других обавеза (доприноса) пре

оверавања потписа на уговору односно другој исправи на основу које се преноси право својине на непокретностима, односно другим правима из члана 3. закона. Ако то није учињено приликом доношења Закона о порезу на промет... ваљало би учинити приликом измена и допуна ЗУНП-а на којима се сада ради.

У члану 58. одређено је да закон ступа на снагу истеком рока од 90 дана од дана објављивања... Закон је објављен 12. авг. Деведесет дана истиче 10. новембра, што значи да закон ступа на снагу 11. новембра 1985. године. Друкчије би било да је одређено да закон ступа на снагу деведесетог дана од објављивања. Тад би ступио на снагу 10. новембра 1985. године. Чланом 57. одређено је да ступањем на снагу закона престаје да важи Закон о порезу на промет непокретности и права („Сл. лист САПВ“, бр. 25/72... 15/78 — у наставку: стари закон). То значи да стари закон престаје важити истеком 10. новембра 1985. године. У члану 58. речено је да ће се „овај закон“ — реч је о новом закону — „примењивати и на предмете у којима до његовог ступања на снагу је покренут поступак или донето решење о разрезу пореза на промет непокретности и права није постало правноснажно“. Одредба овог члана налаже примену новог закона одмах по његовом објављивању (и поред тога што стари закон важи све до ступања на снагу новог). То би значило да ће се нови закон примењивати на све предмете по којима је од објављивања новог закона до 11. новембра 1985. године поднета пријава за разрез пореза. А ако је у том интервалу донето решење о разрезу пореза првостепени орган би га морао мењати (усагласити са прописима новог закона). Ако је предмет код другостепеног органа или суда, морали би га вратити првостепеном органу ради поступања по новом закону. Друкчије би се поступало да је законом одређено: да се нови закон примењује и на предмете који нису правноснажно окончани на дан ступања на снагу тога закона. Тад би порески органи и суд нормално одлучивали о разрезу пореза на промет по старом закону. Оне предмете међутим, који би се затекли неокончани на дан 11. новембра 1985. год. морали би окончати по прописима новог закона. Ова одредба имала би слабу страну, која се испољава у могућности да по новим прописима разрез пореза буде оштрији, што би се негативно одразило на пореског обвезника, као странку, а затим што би порески органи могли за све време док траје тзв. *vacatio legis* чекати са решавањем о пореској обавези да би извршили разрез пореза по новом закону, ако би обавеза на основу њега била већа. Друга могућност је да је на крају члана 56. додато: „ако је то повољније за пореског обвезника“. То би било најповољније и правно технички најисправније решење. Не треба се наиме заносити тиме да је датим формулацијама спасен фискус од неких продаваца који нису своје пореске обавезе пријавили на време чекајући нови „повољнији“ закон. Очигледно то је тешко доказати.

Но, независно од прописа чланова 56. до 58. закона мора се имати у виду да општине нису донеле своје прописе, и да ће их донети тек до 11. новембра или чак и после тога датума, што

упућује на закључак да ће се дотле примењивати стари пропис. Може се, међутим, поставити питање шта ако у поједином случају, по новим прописима следи блаже опорезивање. Странака би сигурно имала право да такво опорезивање, с обзиром на одредбу члана 56, тражи. У овој ситуацији, када је присутна прилична конфузија за примену новог и старог закона вероватно би највише одговарало правило о тумачењу које највише штити обвезника. Јер, нејасне прописе другачије не треба ни тумачити него тако.

ПРАВНА ПРАКСА

КЗЈ чл. 167.

За правилну квалификацију дела по чл. 167. ст. 1. КЗЈ поред износа страних девица или валуте са којима је окривљени трговао потребно је утврдити да њихова вредност прелази 50.000 динара.

Из образложења:

Побијаном пресудом оптужени је оглашен кривим због кривичног дела трговине златним новцем, страном валутом и девицама из чл. 167. КЗЈ тако што су утврђени само износи стране валуте и девица са којима је он трговао.

Врховни суд Војводине је решавајући по жалби оптуженог укинуо побијану пресуду, јер је у чл. 167. ст. 1. КЗЈ предвиђено да кривично дело трговине златним новцем, страном валутом и девицама чини лице које противно савезним прописима купује, продаје или размењује наведена средства плаћања у вредности преко 50.000 динара. Из изреке побијане пресуде произилази да је оптужени куповао тачно неутврђене износе стране валуте али најмање 8.040 форинти и 3.400 ДМ. Како у конкретном случају вредност купљене стране валуте није изражена у динарској вредности што чини обележје кривичног дела, већ у иностраној валути, јер од динарске вредности поменутих валута зависи да ли је оптужени извршио кривично дело које му се ставља на терет.

(Врховни суд Војводине, решење бр. Кж. 303/84 од 12. 12. 1984)

КЗВ чл. 132. ст. 4. и 5.

Кривично дело утаје из чл. 132. ст. 4. КЗВ када је учињено на штету друштвене имовине гони се по оптужби јавног тужиоца, док се ово

исто кривично дело када је учињено на штету имовине у својини грађана гони по приватној тужби.

Из образложења:

Првостепеном и другостепеном пресудом осуђени је оглашен кривим због кривичног дела утаје из чл. 132. ст. 4. КЗВ. Поступак за ово кривично дело је против осуђеног вођен на основу оптужбе јавног тужиоца.

Осуђени у захтеву за преиспитивање правноснажне пресуде истиче да се кривично дело утаје из чл. 134. ст. 4. КЗВ гони по приватној тужби услед чега је поступак вођен без захтева овлашћеног тужиоца.

Врховни суд Војводине је установио да се у захтеву браниоца осуђеног неосновано истиче да је учињено повреда одредаба кривичног поступка из чл. 365. ст. 1. тач. 5. ЗКП, јер је осуђени оглашен кривим због кривичног дела утаје из чл. 132. ст. 4. КЗВ учињеног на штету друштвене својине. Гоњење за ово кривично дело је предузето по службеној дужности, наиме, оптужбу против осуђеног подигао је надлежни јавни тужилац. У захтеву се истиче, позивајући се на одредбу чл. 132. ст. 5. у вези ст. 4. КЗВ, да се гоњење у конкретном случају могло предузети по приватној тужби. Правилно су у конкретном случају првостепени и другостепени суд применили закон када су извели правни закључак да се кривично дело утаје из чл. 132. ст. 4. КЗВ гони по службеној дужности. Ово због тога што одредбу чл. 132. ст. 5. треба тако схватити да се том одредбом регулише питање овлашћеног тужиоца за гоњење кривичног дела утаје из ст. 1. и ст. 4. чл. 132. КЗВ када је у питању имовина у својини грађана и грађанско правних лица, а не и друштвена имовина. То је и логично, јер друштвена имови-

на у нашем друштву има посебан значај, и она мора уживати посебну заштиту у нашем правном систему, па се због тога кривични прогон за ова дела извршена на штету друштвене својине мора обезбедити гоњењем по службеној дужности од стране овлашћеног јавног тужиоца, а не по приватној иницијативи, што би представљало ствар личног опредељења овлашћеног лица корисника друштвене својине, услед чега је у овом конкретном случају осуђени гоњен по оптужби овлашћеног тужиоца.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Кзп. 50/84 од 16. 07. 1984)

ЗКП чл. 60. и 124.

Рок за преузимање гоњења од стране оштећеног који је имао пуномоћника за време спровођења појединих истражних радњи не рачуна се од дана када је оштећеном достављена одлука којом јавни тужилац одбацује његову пријаву, већ се тај рок рачуна од дана када је та одлука достављена његовом пуномоћнику.

Из образложења:

Другостепеним решењем одбијена је жалба оштећеног као тужиоца против првостепеног решења којим је одбачен захтев оштећеног као тужиоца за спровођење истраге са образложењем да је оштећени као тужилац поднео захтев за спровођење истраге по протеклу законског рока за преузимање гоњења.

Против оба решења јавни тужилац Војводине је подигао захтев за заштиту законитости због тога што је оштећени за време спровођења појединих истражних радњи имао пуномоћника, услед чега се рок за преузимање гоњења рачуна од дана када је пуномоћнику оштећеног достављена одлука којом се одбацује кривична пријава оштећеног, док се у побијаним решењима тај рок рачуна од дана када је оштећеном достављена та одлука.

Врховни суд Војводине је усвојио захтев за заштиту законитости, јер из списка предмета произилази да је оштећеном достављена одлука јавног тужиоца о одбацивању кривичне пријаве 4. 08. 1984. године док је његовом пуномоћнику она достављена

10. 09. 1984. године и да је пуномоћник оштећеног преузео гоњење 17. 09. 1984. године.

Истражни судија и веће првостепеног суда су у побијаним решењима рачунали законски рок од 8 дана из чл. 60. ст. 1. ЗКП за преузимање гоњења од дана када је одлука јавног тужиоца о одбацивању кривичне пријаве достављена оштећеном као тужиоцу и поред тога што је оштећени као тужилац за време спровођења појединих истражних радњи имао пуномоћника. У овом случају се рок за преузимање гоњења рачуна од дана када је пуномоћнику оштећеног као тужиоца достављена одлука о одбацивању кривичне пријаве, односно овај рок се не рачуна од дана када је поменута одлука достављена оштећеном као тужиоцу. Ово због тога, што је у чл. 124. ст. 3. ЗКП прописано да се оштећеном као тужиоцу који има пуномоћника достављање врши његовом пуномоћнику, услед чега се рок за преузимање гоњења из чл. 60. ст. 1. ЗКП рачуна од дана када је пуномоћнику оштећеног као тужиоца достављена поменута одлука јавног тужиоца којом је одбачена кривична пријава.

Како је пуномоћник оштећеног као тужиоца у року од 8 дана од када је њему достављена поменута одлука јавног тужиоца преузео гоњење, то је погрешним рачунањем рока за преузимање гоњења у побијаним решењима неосновано одбачен захтев оштећеног као тужиоца за спровођење истраге.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Кзз. 19/84 од 3. 12. 1984)

Тиме што је првостепени суд, после одустанка јавног тужиоца од оптужбе против одговорног лица, наставио поступак само против окривљеног правног лица, није повредио одредбу чл. 52. Закона о привредним преступима.

Из образложења:

Ако је привредни преступ извршен радњом одговорног лица, јавни тужилац, у смислу чл. 51. ЗОПП, не може покренути поступак само против правног или само против одговорног лица. Тако покренут поступак мора се, у смислу чл. 52. ЗОПП је-

динствено спровести против правног и одговорног лица, осим ако не постоје законски разлози да се поступак води само против једног од њих. Међутим, то не значи да ако суд утврди да радњом окривљеног одговорног лица није извршен привредни преступ, већ радњом неког другог субјекта из чл. 9. ЗОПП, да правно лице не може бити осуђено за привредни преступ, уз истовремено ослобађање окривљеног одговорног лица од оптужбе. Ако већ таква могућност постоји, онда је логично да окривљено правно лице може само одговарати за привредни преступ и у случају кад јавни тужилац у току поступка одустане од оптужбе против окривљеног одговорног лица, кад нађе да изведени докази указују да радњом тог одговорног лица није извршен привредни преступ. У таквој ситуацији јавни тужилац може посебном оптужбом покренути поступак против правног одговорног лица

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Пжж. 467/84 од 27. 11. 1984)

Посредник нема право на накнаду, уколико је још пре закључења уговора између налогодавца и другог лица знао да је тај уговор ништав тј. противан принудним прописима.

Из образложења:

Првостепеном пресудом укинута су платни налози Општинског суда у Н.К. број Плс. 39/83 од 19. 04. 1983. године и Плс. 19/83 од 16. 02. 1983. године и повишени тужбени захтев за камату је одбијен. Тужилац је обавезан да туженима на име трошкова спора плати 28.868 динара.

Овако је првостепени суд одлучио јер је утврдио да је почетком априла 1982. године представник радне организације „В“ тражио од сведока Р.Ш., комерцијалисте АИПК „К“ да пласира на домаћем тржишту сојину сачму, али везано за куповину кукуруза. Представник АИПК „К“ је пронашао Р.Г., комерцијалисту тужиоца и предложио му овај посао. Г. је одмах ступио у контакт са комерцијалистом АИПК „К“ Р.Б. и њих двојица су отишли у Загреб где су се договорили да се изврши везана купопродаја сојине сачме и кукуруза. Да се везана трговина не би приметила дошло је до потписивања два угово-

ра број 1603 између АИПК „К“ Б.Л. ООУР „Т“ Загреб као продавца и АИК „Ч“ из Ч., као купаца о купопродаји 1.000 тона сојине сачме из увоза. У уговору је констатовано да се уговор сачињава уз посредничтво тужиоца и да посредничку провизију плаћа купац. Уговором број 1082 АИК „Ч“ из Ч. као продавац продаје АИК „К“ Б.Л. 3.000 тона кукуруза. И овим уговором је предвиђена посредничка провизија, коју тужиоцу плаћа продавац. Истог дана потписан је и уговор о посредничкој накнади између тужиоца и туженог. У уговору је наведено да је посредовање извршено по мештарским листовима број 1602 и 1603 за 1.000 тона сојине сачме и 3.000 тона кукуруза. Уговорена провизија износи 3% од вредности. Ни у једном уговору није унета клаузула да до исплате провизије неће доћи ако до реализације уговора не дође. На састанку пре потписивања уговора договорено је да тужилац неће тражити провизију ако не дође до увоза сојине сачме. Након овога, 13. 04. 1982. године дошло је до потписивања новог уговора број 1602 и сада се као уговорне странке уместо АИК „Ч“ јавља АИК „Ч“ РО „Т“ ООК „Ч“ из Ч. По овом уговору смањена је и количина кукуруза са 3.000 тона на 1.500 тона, други услови нису мењани. Дошло је и до потписивања новог уговора број 1603 којим је смањена количина сачме са 1.000 тона на 500 тона а као купац у уговору уместо АИК „Ч“ означен је АИК „Ч“ аро инд. мяса „Ч“ из Ч., као организатор производње стоке, а као купац означен је Агроиндустријска радна организација „Е“ ООУР „С“ из С. До реализације уговора није дошло. Тужиоцу провизију нико није платио.

Радник тужиоца је знао да посредује у закључењу уговора везане трговине што је противно одредби чл. 16. ст. 2. тач. 1. Закона о основама пословања организација удруженог рада у области промета робе и услуга у промету робе и о систему мера којима се спречава нарушавање јединственог југословенског тржишта у тој области. На основу тог посредовања закључен је уговор о накнади за посредничку услугу. Полазећи од одредбе чл. 16. ст. 2. тач. 1. цитираног Закона, чл. 12. 47. и 52. Закона о облагаационим односима суд је нашао да је уговор ниш-

тав, а на ништавост уговора суд пази по службеној дужности (чл. 109. ЗОО) тужбени захтев је одбијен и платни налози укинати.

Благовременом жалбом тужилац побија цитирану првостепену пресуду из свих законом предвиђених разлога. Предлаже да се првостепена пресуда укине и предмет врати првостепеном суду, другом већу на поновно одлучивање.

У жалби износи да није тачно да је представник тужиоца био упознат да су странке закључиле уговор везане трговине, у том правцу није саслушан сведок Р.Г. нити остали сведоци, а исказу сведока Р.Б. не може се поклонити вера и његов исказ се не уклапа у писмена документа. Сматра да се у конкретном случају не ради о везаној трговини. Првостепени суд не прави разлику између уговора закљученог између тужених и трећих лица и уговора о посредовању. Сагласно одредби чл. 813. Закона о облигационим односима посредник треба да настоји да доведе у везу купца и продавца ради закључења уговора и ако је тај уговор закључен посреднику припада право на провизију. Из списка предмета се јасно види да је тужилац довео странке у везу и да је уговор о куповини и продаји закључен. На околност да се ради о везаној трговини нису се изјаснили већ саслушани сведоци В.Х. и Р.С. и Р.Г., па предлаже да се ови сведоци саслушају на ове околности. Предлаже да се на околност да ли је сојина сачма увезена или не саслуша В.О. из РО „В“. Сматра да је ово од битног утицаја за постојање или непостојање уговора о везаној трговини. Не постоји ни један доказ да су странке желеле везану трговину.

Испитујући побијану пресуду у смислу жалбених навода и у границама разлога из чл. 365. ЗПП, овај суд налази да је првостепени суд правилно утврдио одлучне чињенице за решавање овог спора и да је на утврђено чињенично стање правилно применио материјално право. Правни закључак првостепеног суда у целости прихвата и овај жалбени суд.

Нису основани наводи жалбе да је у првостепеном поступку непотпуно и нетачно утврђено чињенично стање. Из исказа сведока С.Р. произилази да је продаја сојине сачме била везана за куповину кукуруза. Са ус-

ловима овакве продаје сојине сачме био је упознат сведок Р.Г., самостални комерцијалиста код тужиоца, па нису основани разлози жалбе да тужиоцу није било познато да се у конкретном случају ради о везаној трговини. На овакав закључак упућује исказ сведока С. и сведока Х.В. Сведок Х. је изјавио да је сведок С.Р. упозорио приликом уговарања да се може десити да не дође до увоза сојине сачме и да уговори не буду реализовани. Сведоци С. и Х. су изричито у својим изјавама да су се странке сагласиле да у случају да не дође до реализације, да ни једна од странака нема никаквих потраживања, што указује да су странке биле свесне и хтеле да закључе уговор под условом да тужени добије сојину сачму, а продавац сојине сачме да добије кукуруз, што несумњиво указује да се ради о везаној трговини, а што је у супротности са одредбом чл. 16. ст. 2. тач. 1. Закона о основама пословања организација удруженог рада у области промета робе и услуга у промету робе и о систему мера којима се спречава нарушавање јединственог југословенског тржишта у тој области („Сл. лист СФРЈ“, број 43/76, 23/79 и 54/81). Како је тужилац посредовао у закључењу забрањеног уговора, то је правилно првостепени суд поступио када је нашао да је такав правни посао тужиоца ништав и када је тужбени захтев тужиоца у целости одбио.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Пж. 13/85 од 7. 02. 1985)

Дечје издржавање.

Родитељи су дужни да доприносе за издржавање своје малолетне кћери, када је навршила 14 година и ако је она засновала ванбрачну заједницу.

Из образложења:

Према утврђењу првостепеног суда ћерке странака млдб. Ј. рођена 11. децембра 1968. године и млдб. П. рођена 8. новембра 1969. године живе са својом мајком у кући која је брачна тековина странака. Примају дечји додаток у укупном износу од 1.760 динара месечно, док мајка повремено ради у надници. Туженик живи у ванбрачној заједници са дру-

гом женом и као подстанар, а као радник остварује просечно месечно лични доходак у износу од 8.400 динара.

Полазећи од изложеног и правилног утврђеног чињеничног стања првостепени суд је правилно примено материјално право када је на основу одредби чл. 52. ст. 1. и чл. 54. Закона о односима родитеља и деце („Сл. лист САПВ”, број 2/75) делимичним уважањем тужбеног захтева обавезао туженог да на име свог доприноса за издржавање својих ћерки плаћа месечно износ од по 1.200 динара за сваку почев од 14. 09. 1983 године као дана поднетог захтева. Према одредбама чл. 52. ст. 1. Закона о односима родитеља и деце издржавање малолетног детета одређује се према потребама детета и према способностима и могућностима родитеља, а према одредбама чл. 54. истог Закона издржавање се досуђује од дана подношења захтева. Туженик и по оцени овог другостепеног суда може, без опасности по сопствено издржавање, плаћати на име свог доприноса за издржавање ћерки по 1.200 динара месечно за сваку.

Сходно свему изложеном неосновано туженик својом жалбом побија првостепену пресуду у делу у коме је обавезан да са напред наведеним износом доприноси у издржавању ћерке Ј. изношењем да је ова засновала ванбрачну заједницу живота и да није у обавези да је издржава. Туженик је према одредбама чл. 49. ст. 1. у вези чл. 52. ст. 1. поменутог Закона о односима родитеља и деце у обавези да доприноси у издржавању своје млдб. ћерке Ј., а те обавезе се не може ослободити ни за случај да је ова ћерка са ненавршених 16 година живота и засновала ванбрачну заједницу. Ванбрачна заједница са малолетним лицем које је навршило 14 година живота законом је забрањена (чл. 79. КЗВ) и као таква не ослобађа родитеље обавезе да доприносе у издржавању ћерке која је засновала такву заједницу. Ради тога изнети и једини навод жалбе туженог нема утицаја на законитост побијаног дела првостепене пресуде.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Гж. 203/84 од 9. 05. 1984)

Престанак законске обавезе супружанског издржавања из чл. 63. ст.

1. Закона о браку („Сл. лист САПВ”, број 2/75).

Право на супружанско издржавање престаје кад разведени брачни друг, који то право ужива ступи у други брак или заснивањем ванбрачне заједнице, запослењем или на други начин обезбеди себи потребна средства за издржавање. Интимни лични живот разведеног брачног друга као слободне личности нема утицаја на његово супружанско издржавање.

Из образложења:

Према сагласном утврђењу судова судским поравнањем које су странке закључиле 14. 10. 1983. године тужиочева обавеза плаћања супружанског издржавања туженој утврђена је правноснажном судском одлуком о разводу брака странака повећана је на износ од 2.000 динара месечно. Тужена није у међувремену засновала ванбрачну заједницу живота са својим станодавцем коме за коришћење једне собе плаћа закупнину у месечном износу од 1.500 динара. При таквим околностима судови су законито поступили када су применом одредби чл. 68. Закона о браку одбили као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се укине његова обавеза плаћања супружанског издржавања туженој одређена судским поравнањем.

У смислу цитираних законских одредби право на издржавање престаје када истекне период за који је издржавање досуђено, кад разведени брачни друг који то право ужива ступи у други брак или када суд испитујући све околности случаја нађе да за то постоје други оправдани разлози. То практично значи да право на издржавање престаје кад разведени брачни друг који то право ужива ступањем у други брак, заснивањем ванбрачне заједнице, запослењем или на други начин обезбеди за себе потребна средства за издржавање, јер тиме престаје основ законске обавезе супружанског издржавања из чл. 63. ст. 1. Закона о браку. Интимни лични живот разведеног брачног друга као слободне личности нема утицаја на његово супружанско издржавање, јер нема обавезе сексуалне верности према бившем брачном другу. Следом тога како тужена није засновала ванбрачну заједницу

живота са трећим лицем то она није изгубила право на супружанско издржавање.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр Рев. 39/85 од 30. 01. 1985)

Стицање права својине грађевинског земљишта.

Потреба власника породичне стамбене зграде и грађевински изграђеног земљишта за колским пролазом од улице у своје двориште не представља основ за стицање права својине на делу грађевинског земљишта у својини суседа.

Из образложења:

Изрекама пресуда нижестепених судова одбијен је тужбени захтев тужилаца којим су тражили предају поседа спорне површине непокретности која се налази између суседних кућа странака, а коју је тужени узурпирао.

Решавајући по захтеву за заштиту законитости Јавног тужиоца Војводине Врховни суд Војводине је усвајањем захтева за заштиту законитости преиначио пресуде нижестепених судова и обавезао туженог да тужиоцу преда у посед спорни део непокретности.

У разлозима пресуде Врховног суда Војводине наводи се следеће:

Судови су утврдили да спорна површина између суседних кућа странака (иза куће тужилаца и испред куће туженог) припада тужиоцима и да представља саставни део наведене парцеле тужилаца, те да је тужени ту површину узурпирао.

Исти судови одбијају овај ревизијски тужбени захтев тужилаца из разлога што је плац туженог узак, па би тужени без спорне површине био онемогућен у нормалном коришћењу своје куће, посебно — да тужени не би имао довољну ширину за колски пролаз поред своје куће, а овај део земљишта тужиоцима је потребан само ради одржавања њихове куће са те стране, позивајући се на пропис чл. 25. ст. 2. Закона о основним својинско правним односима. Судови упућују тужиоце да имају право захтевати од туженог да им исплати прометну цену одузетог земљишта, а уколико су тиме оштетени и накнаду штете.

Овај Врховни суд налази да су судови првог и другог степена погрешно применили материјално право. Наиме, прелаз права својине на ствари са једно на друго физичко или грађанско лице врши се по одређеном правном основу (чл. 20. Закона о основно својинским правним односима). Пропис чл. 25. ст. 1. овог Закона у конкретном случају не може се применити као правни основ стицања својине на спорној површини земљишта тужилаца у корист туженог.

Наиме, према чл. 25. ст. 1. и 2. Закона о основним својинско правним односима, ако је градитељ несавестан, а власник земљишта савестан, власник земљишта може тражити да му припадне право својине на грађевински објекат или да градитељ поруши грађевински објекат и врати му земљиште у првобитно стање или да му градитељ исплати прометну цену земљишта, а изузетно суд може одлучити да се изграђени грађевински објекат не поруши ако рушење грађевинског објекта, с обзиром на околност случаја, а посебно на вредност објекта, имовинске прилике власника земљишта и градитеља, као и њихово понашање у току изградње, не би било друштвено оправдано. У смислу ових прописа, несавестан градитељ нема право на саграђени грађевински објекат ни у случају када је друштвено неоправдано рушити тај објекат. У овом случају власник земљишта истина нема право да тражи рушење грађевинског објекта, али остају његова права да тражи или да му припадне право власништва на грађевински објекат и да плати градитељу грађевинску вредност објекта у време доношења судске одлуке, или да му градитељ исплати прометну вредност земљишта.

Осим тога, на овај случај искључена је примена прописа о грађењу на туђем земљишту. Наиме, грађевински објекат туженог (породична стамбена зграда) ни делимично се не налази на земљишту тужилаца. Наведена бетонска стаза, септичка јама и шахт за воду, уколико делом и прелазе међашњу границу не представљају такве објекте због којих би градитељ могао стећи право својине на спорном земљишту. Околност да тужени нема довољно свога земљишта за колски пролаз није материјал-

но правно релевантна за стицање права својине спорног земљишта по правном основу грађења на туђем земљишту. Остаје да се тај материјални проблем, као и евентуално проблем септичке јаме и шахта реши успоставом права службености.

Из тих разлога је према чл. 408 ЗПП, захтев за заштиту законитости Јавног тужиоца Војводине усвојен, побијане пресуде преиначене и тужбени захтев тужилаца усвојен.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр Гзз. 4/85 од 24. 03. 1985)

Право на повраћај исплате повећане куповне цене за купљено моторно возило.

Када је продавац купцу продао моторно возило и од њега, без његовог протеста или резерве, наплатио већу куповну цену од оне која је уговором била одређена на дан испоруке возила, купац након што је преузео возило, има право да од продавца захтева повраћај.

Из образложења:

Према сагласном утврђењу судова тужени је по протеклу уговореног рока испоручио тужиоцу 1. 12. 1983. године продато му возило и од њега и без његовог протеста или резерве наплатио за 181.158,00 динара већу купопродајну цену од цене која је важила на дан испоруке утврђене уговором. При таквим околностима спорног односа судови су погрешном применом материјалног права незаконито одбили као неоснован тужбени захтев тужиоца, а што он у ревизији основано указује.

У околностима ове парнице нема места примени одредбе чл. 211. Закона о облигационим односима („Сл. лист СФРЈ”, број 29/78), као општег правила. Тужилац од туженог потражује спорни износ од 181.158,00 динара на име разлике између цене која је важила на дан уговореног рока испоруке и плаћене цене. Он на то има право у смислу одредби чл. 2. Закона о допунама Закона о основама пословања организација удруженог рада у области промета робе и услуга у промету робе и о систему мера којима се спречава нарушавање јединства југословенског тржишта у тој области („Сл. лист

СФРЈ”, број 54/81) и без обзира на одсуство протеста или резерве при плаћању веће цене. Ради тога је његова ревизија као основана морала бити уважена и одлуке судова на основу тих одредби и одредби чл. 395. ст. 1. ЗПП преиначена на начин одређен изреком ове пресуде. При томе је тужиоцу досуђена и камата од дана извршене уплате спорног износа како је тужбом тражено.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Рев. 148/85 од 20. 03. 1985)

Савесност у облигационим односима и недостатак прописане форме у уговору о промету непокретности.

Када је уговор о купопродаји непокретности, коме недостаје законом прописана форма у целости или у претежном делу извршен, повраћај датог из уговора не може тражити странка која је сама скривила недостатак прописане форме.

Из образложења:

Према подацима у списима и утврђењу нижестепених судова тужиоцев отац је спорне непокретности продао туженом за цену од 90.000,00 динара коју је од овога у целости и наплатио и саму земљу му продао у државину, те је по том основу тужени и данас држи и ужива. Тужилац је за ову продају знао, јер је са својим оцем живео и живи у једном домаћинству. Независно од тога између тужиоца и његовог оца закључен је уговор о поклон, који је и проведен у земљишној књизи, а по коме је тужиоцев отац ову земљу поклонити тужиоцу. Сам уговор између тужиоцевог оца и туженог закључен је у јесен 1981. године, дакле, у време важења новог Закона о промету непокретности СР Србије и Закона о промету непокретности САП Војводине, по којима је за пуноважност уговора о промету непокретности потребна писмена форма и овера потписа уговарача од стране суда, а у конкретном случају уговор није потписан, нити постоји овера суда. Тужилац и његов правни претходник одбијају сачињење, потпис и оверу оваквог уговора, тврдећи да је земља туженом дата у закуп и да је он на име закупнине исплатио 70.000,00 динара.

Имајући у виду напред изложене околности првостепени суд је по мишљењу овога суда правилно поступио када је тужбени захтев одбио. Наиме, овом тужбом се тражи повраћај земље дате у извршењу купопродајног уговора коме недостаје прописана законска форма, а који је у целости извршен. Сем тога повраћај земље тражи странка која је сама скривила недостатак прописане форме. Самим тим о начелима савесности и поштења не може се уважити овакав њен захтев без обзира на то што уговор није ни потписан. Наиме, када се суди о захтеву за реституцију, нема разлога да се прави разлика између писменог уговора који није оверен и усменог уговора, јер и у једном и у другом случају недостаје прописана форма, а сам степен недостатка форме није од битног значаја. Према томе, и у једном и у другом случају битно је да је уговор у целости или у претежном делу извршен и да се реституција не може дозволити странци која је сама скривила недостатак форме. Посебно је питање да ли има услова да се овај уговор конвалидира, односно да се призна као пуноважан, а то није обавезан услов за одбијање захтева за реституцију. Према томе, без обзира на то што се овај уговор не би могао конвалидирати и на основу њега исходити упис у земљишној књизи, не може се дозволити реституција тужиоцу као несавесној странци у ситуацији када је овај уговор у целости извршен.

(Врховни суд Војводине, пресуда бр. Рев. 150/85 од 13. 03. 1985)

Рок за изјављивање жалбе умешача (чл. 208. ст. 1. ЗПП).

Против првостепене пресуде умешач може изјавити жалбу у року од

15 дана од дана уручења пресуде странци којој се придружио, а не од дана уручења пресуде умешачу.

Из образложења:

Умешач ревизијом напада решење вишег суда, којим је одбачена жалба умешача против пресуде општинског суда. Из разлога наведених у чл. 385. ст. 1. тач. 2. ЗПП, са предлогом да се решење укине и предмет врати другостепеном суду на надлежни поступак по жалби.

Врховни суд је нашао да ревизија умешача није основана из следећих разлога:

У смислу чл. 348. ст. 1. ЗПП против пресуде донете у првом степену странке могу изјавити жалбу у року од 15 дана од дана достављања пресуде пресуде ако у овом Закону није одређен други рок.

Према одредби чл. 208. ст. 1. ЗПП умешач је овлашћен да ставља предлоге и да предузима све остале парничне радње у роковима у којима би те радње могла да предузме странка којој се придружио. Из тога се изводи закључак да странка не би могла имати један рок за жалбу а умешач други рок за жалбу, већ је у конкретном случају за оба, рок жалбе 15 дана од дана уручења пресуде странци.

Код оцене благовремености жалбе умешача меродаван је датум пријема првостепене пресуде од стране странке. Према томе за оцену благовремености жалбе умешача у смислу цитираног прописа релевантно је када је странка на чију страну се умешач умешао добила првостепену пресуду.

(Врховни суд Војводине, решење бр. Рев. 667/84 од 05. 12. 1984)

**Из Билтена судске праксе
Врховног суда Војводине**

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора одржаној 18. X 1985. године донета су следећа решења:

1) Председник Управног одбора Милан Миковић, поднео је извештај са седнице Председништва савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије која је одржана у Београду 5. октобра 1985. године.

На поменутој седници било је разматрано и питање даљег спровођења иницијативе за друштвено договарање о питањима од интереса за адвокатуру, те је констатовано да треба и даље наставити са радом на поменутом питању.

Разматран је и предлог радне групе Савеза о организовању Конгреса адвоката Југославије који би се одржао у Београду у првој половини идуће године. Основна тема Конгреса још није утврђена коначно а предлаже се да то буде: „Решавање актуелних уставно-законодавних питања у Југославији и задаци адвокатури“ или слично.

Председник Миковић је известио Управни одбор о финансијском половању Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије за период јануар—септембар 1985. године.

2) Редовној годишњој Скупштини АК Косова присуствоваће неко од чланова Управног одбора, ко буде био у могућности да присуствује Скупштини, с обзиром да позив још није достављен.

3) Решењем број 394/85 Чолаковић Недељко, адвокат у Ковачици, поставља се за привременог заменика Стојков Бранку, адвокату у Ковачици, у периоду од 6. X 1985. године до 6. III 1986. године.

4) Решењем број 370/85 уписује се у Именик адвоката Стевановић К. Божидар, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Ул. ЈНА, бр. 7, а са даном 18. X 1985. године.

5) Решењем број 386/85 уписује се у Именик адвоката Секулић Миодраг, са седиштем адвокатске канцеларије у Сомбору, у Ул. Ст. Дороњског бр. 26. Упис ће се извршити након разрешења са дужности судије Општинског суда у Сомбору.

6) Решењем број 359/85 уписује се у Именик адвоката Миленковић Зоран, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, у Ул. Железничка бр. 46, а са даном 18. X 1985. године.

7) Решењем број 346/85 уписује се у Именик адвоката Вукић Јокић, са седиштем адвокатске канцеларије у Кикинди, у Ул. Ген. Драпшина бр. 64, а са даном 24. X 1985. године.

8) Решењем број 345/85 уписује се у Именик адвоката Ковачев Вера, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, у Ул. Ласла Гала бр. 19, а са даном 1. XI 1985. године.

9) Решењем број 257/85 уписује се у Именик адвоката Капетановић Живорад, са седиштем адвокатске канцеларије у Оџацима. Упис ће се извршити након достављања уверења да се Капетановић Живорад не задужује порезом.

10) Решењем број 369/85 уписује се у Именик адвокатских приправника Попов Милица, са адвокатско-приправничком вежбом код Шоћ Слободана, адвоката у Кикинди. Адвокатско-приправничка вежба тече од 18. октобра 1985. године.

11) Решењем број 342/85 наложено је књиговодству Коморе да изврши обрачун посмртнине иза пок. Др Николе Николића, адвоката у пензији из Новог Сада. Посмртнину исплатити Светозару Николићу из Новог Сада, Ул. Ст. Милованова бр. 6-1/2.

12) Решењем број 385/85 узима се на знање да је Душан Пандуров променио седиште своје адвокатске канцеларије из Ковина у Панчево, у Ул. Димитрија Туцовића бр. 20, а са даном 18. X 1985. године.

13) Решењем број 374/85 брише се из Именика адвоката Стеванов Милан, адвокат у Суботици, због промене обављања самосталне делатности.

14) Решењем број 313/85 није одобрено иступање из чланства Фонда посмртнине АК Војводине Барош Недељку, адвокату у Суботици, јер је у супротности са одредбама Статута АК Војводине.

15) Решењем број 384/85 брише се из Именика адвокатских приправника Радош Драгица, адвокатски приправник из Кикинде, са адвокатско-приправничком вежбом код Шоћ Слободана, адвоката у Кикинди, а са даном 15. X 1985. године.

16) Одлучено је да се предложи Конференцији адвоката повећање чланарине адвоката на 2.000.- дин. месечно почев од 1. IX 1985. године, а од 1. I 1986. године на 2.500.- дин. месечно по адвокату.

17) Управни одбор је разматрао Завршни рачун за 1984. годину, усклађивање плана прихода и расхода до краја 1985. године и Финансијски план за 1986. годину.

18) Административни секретар је у име Др Аурела Лошонца, поднео извештај са седнице Одбора за унутрашњу политику Скупштине САПВ.

19) Управни одбор није дао сагласност на идејни пројекат о уређењу подрумских просторија Коморе, предложен од стране закупца Миладинов Светозара.

Управни одбор

ОБАВЕШТЕЊЕ

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР „ГЛАСНИКА“ ОБАВЕШТАВА СВОЈЕ ПРЕТПЛАТНИКЕ ДА ЋЕ ГОДИШЊА ПРЕТПЛАТА ЗА „ГЛАСНИК“ У 1986. ГОДИНИ БИТИ ПОВИШЕНА ЗБОГ ПОВЕЋАНИХ ШТАМПАРСКИХ И ДРУГИХ УСЛУГА И ИЗНОСИЋЕ 3000 ДИНАРА, ДОК ЋЕ ПОЈЕДИНИ БРОЈ ВАН ПРЕТПЛАТЕ СТАЈАТИ 250 ДИНАРА. ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО ИЗНОСИЋЕ 40 US ДОЛАРА.

МОЛИМО ПРЕТПЛАТНИКЕ ДА ПРЕТПЛАТУ ДОСТАВЕ У ТОКУ ЈАНУАРА 1986. ГОДИНЕ НА ЖИРО-РАЧУН АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ БРОЈ 65700-678-2047, КАКО БИ ИМ СЕ „ГЛАСНИК“ И НАДАЉЕ УРЕДНО ДОСТАВЉАО.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Чишњоцима

„Гласника”,

сарадницима,

као и свим члановима

АДВОКАТСКА КОМОРА

ВОЈВОДИНЕ

жели

срећну

Нову

1986.

годину

Уређивачки савет:

Председник:

Никола Вујашовић
судија Уставног суда Војводине

Светозар Дракулић, заменик јавног правобраниоца Војводине, *Антоније Борић*, саветник покрајинског секретара за правосудје и општу управу, *Никола Јеловац*, адвокат у Сомбору, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Жива Коњевић*, шеф Службе за скупштинске послове Привредне коморе Војводине, *Војислав Маринков*, адвокат у Вршцу, *др Љубиша Милошевић*, редовни професор Правног факултета у Новом Саду, *Душан Мићић*, заменик секретара СИЗ-а за научни рад Војводине, *Милан Рапајић*, адвокат у пензији из Новог Сада, *Војислав Рашовић*, адвокат у Сремској Митровици, *Ласло Цабафи*, директор Кадровског и општег сектора фабрике каучука у оснивању, *Зрењанин*, *др Петар Шарчевић*, ванредни професор Правног факултета на Ријеци, *Душан Шипка*, председник Општинског суда у Пландишту

Уређивачки одбор:

Главни и одговорни уредник

Сава Савић
адвокат у Новом Саду

Борђе Вебер, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављевић*, адвокат у Новом Саду, *Мирослав Здјелар*, адвокат у Новом Саду, *Живко Киселички*, судија Вишег суда у Новом Саду

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. — Телефон: 29-459. Годишња претплата 1.800,00 дина. Претплата за иностранство 40 US долара. Цена једног броја 150,00 дина.

Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

У издавању часописа учествује и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САНП бр. 418—18 од 23. маја 1973. године. *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и посебног пореза на промет.

Штампа: СНП - ООУР Штампарија, Нови Сад, Лазе Телечког 5